

Stenografični zapisnik

šeste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 7. aprila 1900.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton pl. Detela. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik eksclenca baron Viktor Hein in c. kr. deželne vlade tajnik Viljem Haas. Vsi članovi razun: knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič, Franc Modic, eksclenca Jožef baron Schwegel. — Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika V. deželnozborske seje dné 5. aprila 1900.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 35. Poročilo deželnega odbora o peticiji slovenskega učiteljskega društva za odpravo nekaterih nedostatkov v pravnih razmerah kranjskega učiteljstva.
4. Priloga 40. Poročilo deželnega odbora o zgradbi deželnega dvorca.
5. Priloga 41. Poročilo deželnega odbora o po slavnem deželnem zboru sproženi preuredbi §§ 2. in 8. zakona z dné 7. aprila 1882, dež. zak. št. 9.
6. Priloga 42. Poročilo deželnega odbora o uvrstitvi zasebne ceste, katero je kupil Krški okrajno-cestni odbor od graščine Šrajbarski Turn, med okrajne ceste, in o opustitvi enega kosa s Krškega na Šrajbarski Turn držeče, pod točko 39. zakona o uvrstitvi cest z dné 2. aprila 1866, dež. zak. št. 6, navedene okrajne ceste, — z dotičnim načrtom zakona.
7. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in zicer o:
§ 3., B: Agrarne razmere.
8. Utemeljevanje samostalnega predloga gospoda poslanca dr. Ignacija Žitnika in tovarišev gledé sklenitve nove pogodbe z Ogersko za živinski promet (k prilogi 39).

Stenographischer Bericht

der sechsten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 7. April 1900.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto v. Detela. — Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident Excellenz Victor Freiherr v. Hein und k. k. Landesregierungs-Secretär Wilhelm Haas — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Fürstbischof Dr. Anton Bonaventura Jeglič, Franz Modic, Excellenz Josef Freiherr von Schwegel. — Schriftführer: Landschafts-Secretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokollens der V. Landtagssitzung vom 5. April 1900.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 35. Bericht des Landesauschusses über die Petition des slovenischen Lehrervereines um Beseitigung einiger Mängel in den Rechtsverhältnissen der krainischen Lehrerschaft.
4. Beilage 40. Bericht des Landesauschusses über den Bau der landchaftlichen Burg.
5. Beilage 41. Bericht des Landesauschusses über eine vom hohen Landtage angeregte Abänderung der §§ 2 und 8 des Gesetzes vom 7. April 1882, L. G. Bl. Nr. 9.
6. Beilage 42. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Einreichung der vom Gurkfelder Bezirksstrafenausschusse von der Herrschaft Thurnamhart durch Kauf erworbenen Privatstraße in die Kategorie der Bezirksstraßen und Auflassung eines Fragmentes der Gurkfeld-Thurnamharter Bezirksstraße, Post 39 des Straßentaxierungsgesetzes vom 2. April 1866, L. G. Bl. Nr. 6, — unter Anschluß des einschlägigen Gesegentwurfes.
7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesauschusses, und zwar über:
§ 3, B: Agrarverhältnisse.
8. Begründung des selbständigen Antrages des Herrn Abgeordneten Dr. Ignaz Žitnik und Genossen, betreffend die Abschließung eines neuen Vertrages mit Ungarn hinsichtlich des Viehverkhezes (zur Beilage 39).

- 9. Ustna poročila finančnega odseka o prošnjah:
  - a) delavskega stavbnega društva v Zagorji ob Savi za podporo;
  - b) podpornega društva za slušatelje na c. kr. visoki šoli za poljedelstvo na Dunaji za podporo;
  - c) pomočnega uradnika Avgusta Jaka za podporo.
- 10. Ustno poročilo finančnega odseka o načrtu zakona glede uvedbe doneska od zapuščin za bolnične namene dežele Kranjske (k prilogi 33.).
- 11. Ustno poročilo upravnega odseka o uvrstitvi okrajne ceste Lienfeld-Brod in Osilniške okrajne ceste v cestnem okraju Kočevskem med deželne ceste z dotičnim načrtom zakona (k prilogi 38.).
- 12. Ustna poročila upravnega odseka o prošnjah:
  - a) županstva občine Selce, Železniki in Sorica za napravo ceste od Področta do Petrovega brda;
  - b) županstva občine Sorica za cestno zvezo Področt-Petrovobrdno;
  - c) županstva občine Št. Jur pri Kranju za uravnavo vode Kokre;
  - d) županstva občine Št. Jur pri Kranju za uvrstitev občinske ceste Visoko-Predoslje med okrajne ceste;
  - e) županstva občine Št. Jur za uvrstitev občinske ceste Hotemaže-Olsevk-Trata med okrajne ceste.
- 13. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer:
  - o § 6.: Občila.

Začetek seje ob 10. uri 20 minut dopoldne.

- 9. Mündliche Berichte des Finanzausschusses über Petitionen:
  - a) des Arbeiter-Bauvereines in Sagor a./d. Save um Subvention;
  - b) des Unterstützungsvereines für Hörer an der k. k. Hochschule für Bodencultur in Wien um Subvention;
  - c) des Anstiftsbeamten August Jak um Unterstützung.
- 10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Gesekentwurf, betreffend die Einführung eines Beitrages von den Verlassenschaften für Spitalzwecke des Landes Krain (zur Beilage 33).
- 11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Gottschee gelegenen Lienfeld-Broder- und der Ofstüniger Bezirksstraße in die Kategorie der Landesstraßen unter Anschluss des einschlägigen Gesekentwurfes (zur Beilage 38)
- 12. Mündliche Berichte des Verwaltungsausschusses über Petitionen:
  - a) der Gemeindeämter Selzach, Eisneru und Jarz um Herstellung einer Straßenverbindung zwischen Področt und Petrovobrdno;
  - b) des Gemeindeamtes Jarz um Herstellung der Straßenverbindung Področt-Petrovobrdno;
  - c) des Gemeindeamtes St. Georgen bei Krainburg um Regulierung der Kanfer;
  - d) des Gemeindeamtes St. Georgen bei Krainburg um Einreihung der Gemeindeftraße Waisach-Predasfel unter die Bezirksstraßen;
  - e) des Gemeindeamtes St. Georgen bei Krainburg um Einreihung der Gemeindeftraße Hotemasch-Olsevk-Trata unter die Bezirksstraßen.
- 13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Rechnungsfahrtsbericht des Landesauschusses, und zwar:
  - über § 6: Communicationsmittel

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 20 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika V. deželnozborske seje dné 5. aprila 1900.

1. Lesung des Protokolls der V. Landtagsitzung vom 5. April 1900.

Tajnik Pfeifer:

(Bere zapisnik V. seje v slovenskem jeziku. — Liesst das Protokoll der V. Sitzung in slovenischer Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov poslancev kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno - zborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Potom deželnega odbora so bile predložene sledeče peticije:

Ljubljansko učiteljstvo društvo prosi za ustanovitev dveh javnih meščanskih šol v Ljubljani.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Posestniki iz Huj in Klanca prosijo za podporo za popravo mostu čez reko Kokro.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Županstvo v Železnikih prosi podpore za napravo kanala na deželni cesti v Železnikih.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Praprotnik Franc, upokojeni učitelj v Škofji Loki, prosi zvišanje pokojnine.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Povše izroča prošnjo:

Der österr. Verein gegen Trunksucht in Wien bittet um Beitrag zu den Kosten der Vorbereitung des Congresses.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec izroča prošnjo Dijaške kuhinje v Kranju za podporo.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Klein izroča prošnjo društva tiskarjev, katero prosi priporočila svoje prošnje, da bi se izdelovanje slovenskih šolskih knjig preložilo v Ljubljano.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec izroča prošnji:

Županstvo v Krškem prosi, da se ondotni bolnišnici izposluje pravica javnosti i. t. d.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Grilc Janez iz Klenška pri Vačah prosi za nagrado za starinske izkopenine izročene deželnemu muzeju.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec dr. Papež izroča prošnjo:

Bervar Apollonia, Districtsarztenswitwe, bittet um Erhöhung der Gnadengabe.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

3. Priloga 35. Poročilo deželnega odbora o peticiji slovenskega učiteljskega društva za odpravo nekaterih nedostatkov v pravnih razmerah kranjskega učiteljstva.

3. Beilage 35. Bericht des Landesauschusses über die Petition des slovenischen Lehrervereines um Beseitigung einiger Mängel in den Rechtsverhältnissen der krainischen Lehrerschaft.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

4. Priloga 40. Poročilo deželnega odbora o zgradbi deželnega dvorca.

4. Beilage 40. Bericht des Landesauschusses über den Bau der landschaftlichen Burg.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

5. Priloga 41. Poročilo deželnega odbora o po slavnem deželnem zboru sproženi preuredbi §§ 2. in 8. zakona z dné 7. aprila 1882, dež. zak. št. 9.

5. Beilage 41. Bericht des Landesauschusses über eine vom hohen Landtage angeregte Abänderung der §§ 2 und 8 des Gesetzes vom 7. April 1882, L. G. Bl. Nr. 9.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

6. Priloga 42. Poročilo deželnega odbora o uvrstitvi zasebne ceste, katero je kupil Krški okrajno-cestni odbor od graščine Šrajbarski Turn, med okrajne ceste, in o opustitvi enega kosa s Krškega na Šrajbarski Turn držeča, pod točko 39. zakona o uvrstitvi cest z dné 2 apr. 1866, dež. zak. št. 6, navedene okrajne ceste, — z dotičnim načrtom zakona.

6. Beilage 42. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Einreihung der vom Gurfelder Bezirksstrassenauschusse von der Herrschaft Thurnamhart durch Kauf erworbenen Privatstraße in die Kategorie der Bezirksstraßen und Auflösung eines Fragmentes der Gurfelder Thurnamharter Bezirksstraße, Post 39 des Strassenkategorisierungsgesetzes vom 2. April 1866, L. G. Bl. Nr. 6, — unter Anchluss des einschlägigen Gesekentwurfes.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Daljna točka dnevnega reda je:

7. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer o:
§ 3. B: Agrarne razmere.

7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Rechnungsbereich des Landesauschusses, und zwar über:
§ 3, B: Agrarverhältnisse.

Poročevalec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Poročati mi je o nekaterih točkah letnega poročila, ki so obsežena v § 3. pod poglavjem „B: Agrarne razmere“.

V prvi točki, to je v marg. št. 126., se poroča, na kak način se je porabilo tistih 20.000 gld., katere predujemoma plačuje dežela vsako leto v namen, da se morejo vršiti agrarske operacije in poslovati nje organi. V tem pogledu je za l. 1898. podan natančen račun. Upravni odsek nima ničesar pristaviti in zato predlagam samo, da se marg. št. 126, § 3. B. letnega poročila v vednost sprejme.

Deželni glavar:

Predno prestopimo v razpravo gledé posameznih toček, otvarjam splošno razpravo o § 3. lit. B. letnega poročila.

Želi kdo besede v splošni razpravi?

Gospod poslanec dr. Žitnik ima besedo.

Poslanec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Izprosil sem si pri tej točki besedo, da opozorim na nekatere nedostatke, ki se dogajajo pri agrarskih operacijah. Imel sem že pred leti priliko v Cerkniskem okraju opazovati ob Cerkniskem jezeru pašnike, ki so skupna last

nekaterih vasij in ki kot pašniki donašajo razmerno jako malo koristi. Vsaj je pač vsakomu znano, kakšno je gospodarstvo s takimi pašniki, katerih nihče ne obdeluje in so tako zanemarjeni, da živina ž njih še lačna prihaja domu. Vsled tega je bilo le umestno, da so posestniki iz vasi Zerovnica, Lipica, Dolenjavas, Podlog in Fara svoj čas — kdaj ravno, ne vem — pri deželni komisiji za agrarske operacije prosili, da naj se ti skupni pašniki razdelijo. Te pašnike bi ljudje, ker je svet brez kamenja, lahko med seboj razdelili in bi si naredili iz njih njive; če pa je ob bregovih kaj zaraščenega sveta, bi ondi imeli gozdove. Ta prošnja je bila takrat, sicer ne definitivno, vendar pa odklonjena iz razloga, kakor se mi je pravilo, da zahteva komisija za pogozdovanje Krasa, da morajo takim prošnjam biti priloženi še posebni pregledni načrti ali osnutki, „Ueberflichts-Pläne“. S tem razlogom torej je bila prošnja takrat odklonjena. Jaz sicer nisem večak v takih stvareh, toda kolikor sem o tem informiran še iz prejšnjih let, ko sem bil pri deželnem odboru kot namestnik gospoda poslanca Povšeta, se mi zdi, da so taki posebni osnutki ali pregledni načrti pred dovolitvijo razdelbe popolnoma nepotrebni. Znano mi je na stotine slučajev s Krasa, kjer komisija jako marljivo in uspešno deluje, da se niti tam niso zahtevali taki pregledni načrti, ker so spočetka nepotrebni in se izdelajo šele pozneje, ko je razdelitev že dovršena, ne pa že prej, predno se izda dovoljenje za razdelitev. Sicer pa so ti načrti tudi jako dragi in so slučajji, ko stanejo načrti 150—200 gld. Agrarske operacije so že same po sebi primeroma drage, vsaj v posameznih slučajih, ko nastanejo še pravde. In sedaj naj si ljudje takoj s početka priskrbé še take skice, ki stanejo po 150—200 gld.! To je gotovo popolnoma odveč. Če se torej niti na Krasu taki načrti vsaj redno ne zahtevajo, je to tem manj potrebno v krajih okolu Cerknice, kjer je le malo za pogozdovanje primerne sveta, kajti tu ni svet skalovit, tu še ni pravega kraškega sveta, kakoršen je v Postojnskem okraju. Vsled tega mislim, da bi bila velika škoda v narodno-gospodarskem oziru, ako bi se ljudem odvzela zemljišča, ki so pripravna jedino le za pašnike, za pogozdovanje. Zaradi tega nasvetujem tole resolucijo in prosim visoko zbornico, da jo sprejme:

„Deželni zbor skleni:

1. Deželnemu odboru se naroča, naj posreduje pri komisiji za pogozdovanje Krasa, da za dovoljenje razdelitve skupnih pašnikov in gozdov ne zahteva posebnih preglednih načrtov ali osnutkov, ker so predragi in nepotrebni.“

Potem mi je omeniti še neke druge stvari.

Ob svojem času se je visoka zbornica jako obširno pečala z gozdnim zakonom in, kakor je znano vsem gospodom poslancem, zlasti pa tistim, ki so že prejšnja leta tu sodelovali, je bil deželni zbor takrat sklenil soglasno resolucijo — poročevalec je bil menda gospod poslanec Višnikar — v

tem smislu, da naj bi visoka c. kr. vlada bolj dobrohotno izvrševala, oziroma tolmačila gozdni zakon, ne pa kruto in oestro. Sam priznavam in nikakor ne tajim, da je v resnici v mnogih slučajih treba strogega postopanja, kajti sam poznam ljudi, ki so tako malomarni, da posekajo svoje gozde misleč najbrže, Bog bo že dal, da bo zopet drevje zrastle. In ta malomarnost gre celo tako daleč, da posekajo gozde celo v takih krajih, kjer je nevarnost vsled povodnji. So pa tudi posamezni slučajji, s katerimi sem imel opraviti pri deželni vladi, pa tudi na Dunaju, ko se je od ljudi zahtevalo, naj pogozdijo svoja zemljišča v takih krajih, kjer bi bilo to v narodno-gospodarskem oziru naravnost škodljivo. Ljudje so ondi napravili že senožeti in njive. Končno pa pride morda šele čez 20 let od okrajnega glavarstva ukaz: Vi morate to zemljišče pogozditi! En slučaj mi je znan, ko je v nekem kraju na dotičnem zemljišču že hiša stala, pa se je vendar od lastnika zahtevalo, da mora ondi smreke zasaditi, sadno drevje pa, ki je stalo okoli hiše, posekati. Tak ukaz je prišel dotičnemu lastniku potom okrajnega glavarstva. Ko pa se je temu položaj, kakoršen je bil v resnici, pojasnil, se je reklo: To ni naša krivda, mi smo tako poučeni.

Ta gozdni zakon se, ne rečem v obče, pač pa v gotovih slučajih, prestrogo izvršuje ter se nalagajo kazni po 50—100 gld. Take kazni so v mnogih slučajih opravičene in jaz naravnost rečem, da bi včasih še hujše kaznoval, toda v mnogih slučajih pa so kazni tudi pretirane; naravnost pretirane pa so v takih slučajih, ko so ljudje že sami izboljšali dotična zemljišča, potem pa nenadoma dobijo ukaz, da morajo ta zemljišča pogozditi. Kako naj potem človek, ki nima sicer nobene njive, preživi sebe in svojo rodbino?

V tem oziru ne bom stavil nobene resolucije, ampak opozarjam le na svoječasni sklep visoke zbornice, s katerim se visoka vlada prosi, da naj milo izvršuje določila gozdnega zakona.

Neka druga stvar, ki odvrta ljudi od pogozdovanja njihovih zemljišč, so troški, katere morajo plačevati za gozdne sadike. Ti troški sicer res niso posebno veliki, vendar pa znašajo 3—10 gld. in to je za posameznika že precej veliko, vsled česar se marsikateri toliko časa otrasa in upira, da ga potem zadene kazen in mora še več plačati, kakor bi bil sicer imel troškov, ako bi se bil pokoril prvotnemu ukazu. Zato bi bilo umestno, ako bi visoka vlada vsaj revnejšim posestnikom brezplačno dajala gozdne sadike. Tudi tu mi je znan en slučaj iz Cerkniskega okraja in sicer iz Bločic, ko so ljudje prosili vlado za brezplačne gozdne sadike, pa so dobili odgovor, da morajo svojo prošnjo vložiti pri okrajnem glavarstvu. Omenjena prošnja je bila namreč vložena menda na komisijo za agrarske operacije, a dobili so odgovor, da morajo prošnjo vložiti pri okrajnem glavarstvu. Jaz mislim, da so dotične razmere lokalnemu komisarju za agrarske operacije vsaj toliko znane, kakor okrajnemu glavarstvu, ker ima vedno priliko zahajati med ljudi in jih tako vsaj tako dobro

pozna, kakor okrajno glavarstvo, s tem pa, da se ljudje obračajo naravnost do lokalnega komisarja, si prihranijo mnogokrat dolga pota in mnogo zamude časa. In končno, gospôda moja, vsaj poznamo našega kmeta: sam ne zna narediti prošnje. Če pa jo je prepozno vložil, pa pride še kazen, ker ni o pravem času svojega zemljišča pogozdil. Tako postopanje oblastev je sekatura, ki se ne strinja z opominom sedanjega ministerskega predsednika na podrejene mu urade. V tem oziru si usojam predlagati drugo resolucijo, ki se glasi:

2. „Deželnemu odboru se naroča, naj naprosi vis. c. kr. vlado, da se iz c. kr. gozdnih drevesnic kolikor mogoče veliko gozdnih sadik brezplačno razdeli vsaj mej revne posestnike.“

Končno mi je omeniti še neke stvari, o kateri naglašam pa že takoj zdaj, da me pri tem ne vodijo nikakoršni politični ali pa agitacijski nameni. Imel sem že večkrat priliko dobiti v roke odloke deželne komisije za agrarske operacije. Ti odloki, posebno pa izkazi o razdelitvi zemljišč, so pisani v nemškem jeziku. Posledica temu je ta, da se razdelitev zemljišč vknjiži v zemljiško knjigo samo nemški. Naša dolžnost je torej, da se upremo krivici, ki se nam godi tu v narodnem oziru.

Dalje se včasih zgodi, da se sestavljajo zapisniki s slovenskimi strankami po nemško. Glavna hiba pa je ta, da se vsled takega postopanja zemljiška knjiga, o kateri so slovenski časniki že toliko pisali, zahtevajoč za slovenske stranke slovenske vknjižbe, iz komoditete agrarnih oblastev zopet pomenčujejo. Nočem o tej zadevi obširneje razpravljati, ampak izražam le svojo željo v obliki resolucije, katero izvoli visoka zbornica sprejeti in ki se glasi:

3. „Visoka c. kr. vlada se pozivlje, da c. kr. komisije za agrarske operacije za slovenske stranke sestavljajo slovenske zapisnike in izdajejo slovenske odloke, oziroma izkaze razdeljenih zemljišč.“

Deželnemu odboru se naroča, da ta sklep prijavi vis. c. kr. vladi.“

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Žitnik je stavil tri resolucije.

Gospodje poslanci, ki podpirajo prvo resolucijo, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Je podprta.

Gospodje, ki podpirajo drugo resolucijo, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Je podprta.

Gospodje, ki podpirajo tretjo resolucijo, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Je tudi podprta in torej pridejo vse tri resolucije v razpravo.

Želi še kdo besede v splošni razpravi?

Ekszellenca gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Excellenz Freiherr v. Hein:

Ich möchte vor Allem bemerken, dass die Ausgabe von Waldpflanzen zur Aufforstung an arme Parteien ohnedies unentgeltlich geschieht und dass alle Jahre Tausende, ja man kann sagen, Hunderttausende von Pflanzen unentgeltlich für Aufforstungszwecke abgegeben werden, dafür ist alles ohnehin schon vorgesorgt und zwar in einer Weise, die, glaube ich, auch ausreicht ist; soweit eben solche Pflanzen verfügbar sind, werden sie an Arme immer unentgeltlich ausgegeben.

Was die Einbringung von Ansuchen um solche Pflanzen beim Localcommissär anbelangt, so muss ich aufmerksam machen, dass jährlich eine Kundmachung erlassen wird, die überall publiziert wird, wann und wo die Gesuche bezüglich der Abgabe von Pflanzen aus den Schulen zu überreichen sind. Sie sind bei jener Stelle zu überreichen, welche auch über die Pflanzen verfügt, sie müssen also bei den Bezirkshauptmannschaften überreicht werden, weil es durchaus nicht in die gesetzlich festgesetzte Competenz des Localcommissärs fällt, solche Gesuche zu beamtshandeln. Seine Aufgabe ist im Gesetze vorgeschrieben. Die Localcommissäre kommen ohnehin mit der ihnen vom Gesetze zugewiesenen Arbeitslast kaum zurecht, sie müssen daher Alles, was nicht in ihre Competenzsphäre fällt, unbedingt an jene Behörden verweisen, in deren Competenz die Erledigung und Begutachtung der Eingaben gelegen ist.

Was weiters die Aufnahme von Protokollen mit den Parteien in deutscher Sprache betrifft, so würde ich, wenn dies richtig wäre, gewiss die erforderliche Abhilfe treffen. Meines Wissens einvernehmen aber beide Localcommissäre slovenische Parteien immer in ihrer Muttersprache und wenn es den Herrn Abgeordneten interessiert, so kann er bei uns ganze Wagonladungen slovenischer Protokolle in Augenschein nehmen, ich werde mir ein Vergnügen machen, sie ihm zu zeigen und er wird wohl höchst schwerlich, vielleicht einmal ein deutsches Protokoll finden; dann war aber die Partei gewiss damit einverstanden. Aber die regelmäßige Aufnahme der Protokolle erfolgt immer in jener Sprache, in welcher die Partei gewöhnlich zu verkehren pflegt.

Was sonst noch die Emanationen der Landescommission anbelangt und die Bescheide der Localcommissäre, so erfolgen sie auch in der slovenischen Sprache an slovenische Parteien und, meine Herren, Sie können sich täglich überzeugen, wie sämtliche Kundmachungen der Agrarlandes-Commission in beiden Landessprachen in der Amtszeitung veröffentlicht werden. Ich glaube, dass eine Recrimination in dieser Richtung wohl kaum erhoben werden kann.

Was die strenge Handhabung des Forstgesetzes betrifft, kamen allerdings Fälle vor, wo man die Aufforstung

von Parzellen verlangt hat, die schon seit Jahren außer Cultur gesetzt sind, respective in andere Culturen umgewandelt wurden. Dort, wo eine solche Culturumwandlung stattgefunden hat, erfolgt die Aufforderung eigentlich nur zu dem Zwecke, um dem Gesetze Achtung zu verschaffen, damit die Partei das thue, was ihr das Gesetz vorschreibt, nämlich, dass sie das Ansuchen um Culturumwandlung nachträglich einbringe; dem hat sie sich aber zu fügen. So lange sie nicht die offizielle amtliche Bewilligung zur Cultur-Umwandlung hat, wird die betreffende Parzelle im Cataster immer als Waldland geführt.

Sind es Fälle recenter Natur, wo eine noch zu ahndende Forstübertretung vorliegt, folgt natürlich auch die Strafe und wenn auch mit der Aufforstung gedroht wird, kann die Partei, wenn es solche Grundstücke sind, die zur Aufforstung aus ökonomischen Rücksichten sich nicht qualifizieren, nachträglich die Rodungsbewilligung bekommen.

Ein Beweis, wie wenig dieser gesetzlichen Bestimmung seitens der Parteien Rechnung getragen wird, liegt wohl gerade in dem Falle, den der Herr Abgeordnete Zitnik citirt hat, wo schon ein Haus auf einer Parzelle gebaut wurde, die im Kataster noch immer als Wald erscheint. Das ist doch ein eclatanter Beweis, dass man Waldland theils in eine andere Culturart umwandelt, theils als Bauplatz verwendet, ohne dass um die Rodungsbewilligung angefragt wurde. Es handelt sich ja nur darum, dass die Partei das vom Gesetze verlangte auch erfüllt. Solche Bewilligungen werden, wenn es sich um geringfügige Parzellentheile handelt, wie sie für ein Haus oder einen Hof benöthigt werden, kostenlos für die Partei ertheilt, da wird keine Commission abgehalten, um die Parzelle anzusehen; wenn Jemand 150 oder 200 m² für ein Haus verlangt, so wird das ohne weiteres bewilligt, aber dem Gesetze muss Folge geleistet werden.

Gestraft wird von Seite der Behörde im großen und ganzen milde; erst bei wiederholten Abstrafungen, wenn Jemand sich absolut der Anordnung nicht fügen will, wenn er in seiner Reue beharrt, werden höhere Strafen verhängt, die aber auch das einzige Mittel sind, um Erfolge erzielen zu können. Aber selbst da lasse sich nach meiner Anschauung durch eine Aenderung des Forstgesetzes, die ja in der Hand des hohen Landtages liegt, nachdem es sich hier um einen Gegenstand der Landescultur handelt, ein anderer Weg finden, wenn man nur die Bürgschaft dafür schafft, dass die Aufforstung im Zwangswege erfolgen kann und die pecuniären Mittel dafür sicher gestellt sind.

Mit dieser Frage hat sich seinerzeit auch die Generalversammlung des krainisch-küstenländischen Forstvereines beschäftigt, es wurden damals auch in dieser Beziehung Resolutionen gefasst und ich glaube immer noch hoffen zu können, dass in einiger Zeit die Idee, welche damals aufgeworfen wurde, dass derjenige, der Kahlschlägern will, eine Caution für die Wiederaufforstung erlegen muss, dass diese Idee, die heute noch unpopulär ist, sich etwas mehr einbürgern wird. Wenn sich die Bevölkerung und der hohe Landtag mit dieser Idee wird vertraut gemacht haben — ich hoffe, dazu wird es kommen — wird auch der Zeitpunkt gekommen sein, wo eine solche Aenderung des Forstgesetzes in Aussicht genommen werden kann, die

ich für sehr zweckmäßig erachten würde. Ich weiß aber, daß ich heute auf so großen Widerspruch stoßen würde, daß ich, aufrichtig gesagt, die Courage nicht habe, im Laufe der Session mit einem solchen Vorschlage zu kommen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede v splošni razpravi?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Tavčar:

Gospod poslanec dr. Žitnik je stavil tri resolucije in sicer v splošni razpravi, akoravno sem mnenja, da bi jih bil lahko tudi pri bodoči marg. številki postavil v razpravo, ker je ondi obseženo obširno poročilo gledé delovanja agrarne komisije. Sicer je pa to formalnost in jaz priznavam, da je bil opravičen, poseči s temi resolucijami tudi v splošno razpravo.

Gledé prve resolucije bi s svojega stališča tovariša Žitnika opozoril, da je deželnemu zboru, ako se take splošne resolucije v razgovor vržejo, naravnost nemogoče o njih sklepati. Prijatelj Žitnik pa ima že to navado, da svoje pritožbe — in danes smo zopet čuli in sicer nekaj težkih pritožeb — vedno zabeli s pristavkom: jaz nisem popolnoma poučen, ne vem, ali je resnično ali ne itd., — in vendar se stavi resolucija, s katero se deželni zbor pozivlje, da naj se bolje informira o stvari, kakor Žitnik sam. Vzemimo Cerkniški slučaj. Stavljaja se resolucija, v kateri se zahteva, da deželni zbor izreče, da naj komisija od strank ne zahteva posebnih načrtov ali osnutkov, kakor on pravi, ker so nepotrebni. Jaz moram ugovarjati takemu postopanju. Če hoče, da naj deželni zbor ne vrže lahkomisljeno sklepov med svet, bi bila Žitnikova dolžnost, pred vsem dotični slučaj, katerega je navedel, natančno detajlirati. Vsaj mora odloke imeti, ako stopi s pritožbo v javnost, da bomo videli, ali je zahteva agrarne komisije, da naj se predložijo osnutki, po postavi opravičena ali ne. In jako dvomim, da ne bi bila opravičena, ker ima stranka, ako se kaj nepostavnega od nje zahteva, pravico pritožiti se na višjo inštanco. Če stranka po instančni pritožbi ni nič dosegla, je pa to dokaz, da je ona zahtevala nekaj, kar je po postavi nedopustno. Sedaj pa pride Žitnik in zahteva od nas, da slovesno sprejmemo resolucijo, kjer rečemo, da so dotični osnutki, ki so se zahtevali od poklicane oblasti, nepotrebni, predragi — z eno besedo, da naj z resolucijo spremenimo natančni predpis zakona, ki take listine morda zahteva.

Torej s svojega stališča mislim, da take resolucije nikakor ne moremo sprejeti.

Opozarjam pa še na nekaj drugega.

Na Notranjskem ima agrarna komisija svoje težave, ker mora delovati v soglasju z deželno komisijo za pogozdovanje Krasa. Obe sta važni in čisto gotovo je, da v kakem agrarnem slučaju utegnejo nastati težkoče zategadelj, ker se mora agrarna

komisija ozirati na komisijo za pogozdovanje Krasa ter se ozirati na zakonite predpise, ki veljajo gledé pogozdovanja Krasa. Torej za svojo osebo bi svaril visoko zbornico, da bi molčeč sprejela to resolucijo, ko je vendar dognano, da niti g. Žitnik sam ni v stanu, povedati o dotičnem slučaju detajla. Mi naj torej sodimo kakor slepci, to pa je nedopustno in zato sem proti tej resoluciji.

Kar se tiče druge resolucije, je že Njega excelencija gospod deželni predsednik pojasnil, da je stvar že sedaj taka, in tudi jaz vem, da se dobivajo sadike iz dotičnih državnih naprav brezplačno. Če pa mislite, da bo resolucija stvar še bolje pospešila, nimam nič proti temu, če se sprejme. Omenil bi pa sledeče. Čisto gotovo je, da je naš gozdni zakon zastarel. Naš gozdni zakon ne odgovarja več potrebam v deželi, ker je prestar. Na drugi strani je pa tudi čisto gotovo, da ljudstvo, kjer le more, ta zakon obide. Predpisi tega zakona so med ljudstvom silno nepriljubljeni, akoravno so potrebni, in jaz bi iz tega pogleda gg. deželne poslance in tudi g. Žitnika, ki nam ni vedel povedati nobene podrobnosti, svaril, da ne pridejo s takimi pritožbami v zbornico, ker se s takim postopanjem vsaj po mojih mislih daje ljudstvu potuha in se v njem vzbuja nekaka vera, da so krivico trpeli, dočim je notorično, akoravno so nekateri slučajji pri tem in tem glavarstvu morda res bili kruti, da v obč. c. kr. okrajna glavarstva še veliko prerahlo postopajo. No, pa s stališča, — superflua non nocent — nimam proti tej resoluciji nič ugovarjati.

Zadnja resolucija g. p. dr. Žitnika je naperjena proti uradovanju pri agrarni komisiji. Iz svoje skušnje in kolikor sem imel prilike stvar opazovati, moram tudi pripoznati, da se od strani lokalnih komisarjev s strankami slovenski uraduje. Gledé prepisov je pa mogoče, kar je navedel g. Žitnik, da se v nemškem jeziku izvršijo in to se tudi meni zdi čisto nepotrebno. To prihaja iz tiste zastarele navade, da oblastva le prerada vsako stvar, ki spada na polje zunanjega jezika, potisnejo na polje notranjega uradnega jezika zato, da po nepotrebem na zunaj pomnožujejo nemško uradovanje. Agrarska komisija stoji, kakor naša sodišča, na stališču, da, če je enkrat operacija dognana, se mora akt sodiščem odstopiti, da v knjigi doženejo, kar se je po operaciji dognalo. Dotični dopis spada baje na polje notranjega uradnega jezika in zato so tudi sodišča prisiljena, da rešijo stvar v tistem jeziku, v katerem so dobila dopis, namreč v nemškem in da vsled tega tudi stranka dobi rešitev v nemškem jeziku. Meni se to nepotrebno zdi, posebno zato, ker je cela stvar priproste narave in bi se strankam prav lahko dale rešitve iz zemljiške knjige v slovenskem jeziku. Potem bi ponehale tiste pritožbe, ki tako rade nastopajo v tej zbornici zaradi preziranja slovenskega jezika.

Torej jaz za svojo osebo nisem proti tej resoluciji, ker je g. p. dr. Žitnik rekel, da je ne stavlja iz agitacijskih namenov in mu hočem to verjeti, ampak preklicano se bom varoval, da ne bi glasoval za resolucijo, kakor jo je on stavil.

Deželni glavar:

Prezvzišeni gospod deželni predsednik ima besedo.

C. kr. deželni predsednik ekscelenca baron Hein:

Jaz bi rad konštatal, da je prva resolucija gospoda poslanca dr. Žitnika se glasila:

(bere: — liest:)

„1.) Deželnemu odboru se naroča, naj posreduje pri komisiji za pogozdovanje Krasa, da za dovoljenje razdelitve skupnih pašnikov in gozdov ne zahteva posebnih preglednih načrtov ali osnutkov, ker so predragi in nepotrebni.“

Resolucija je zategadelj naperjena proti komisiji za pogozdovanje Krasa in tako sem tudi zastopil g. poslanca, da se gre za ukaz komisije za pogozdovanje Krasa, ne za ukaz deželne agrarne komisije in torej tudi nisem reagiral proti tej resoluciji, ker uradovanje te komisije za pogozdovanje Krasa ni v rokah deželne vlade, ampak to je samostalna komisija, kateri predsednik je gospod deželni glavar.

Poročevalec dr. Tavčar:

Temu nasproti imam omeniti, da je iz pisane resolucije pač razvideti, da je naperjena proti deželni komisiji za pogozdovanje Krasa; iz besed, katere je izustil g. p. dr. Žitnik, bržkone ker ni dobro o stvari poučen, pa mora vsakdo sklepati, da je imel v mislih agrarno komisijo. On je namreč govoril, da so dotični posestniki vložili prošnjo, da bi se dovolila razdelitev nekaterih pašnikov, prošnjo torej, ki se ne more drugam vložiti, kakor na deželno komisijo za agrarske operacije. Vsled tega je vsakdo moral misliti, da ima pred očim agrarno komisijo.

Deželni glavar:

Prosim gospoda poslanca dr. Žitnika, da pojasni, katero komisijo ima on v mislih.

Poslanec dr. Žitnik:

Gospod poročevalec dr. Tavčar mi je blagovolil očitati, da sem navajal samo splošne slučaje in nobenih podrobnostij in tudi ne nobenih krajev. To sem storil v tem slučaju iz tega namena, da bi se mi ne očitalo, da napadam in ovajam uradne osebe. Navedel sem pa popolnoma konkreten slučaj in da so posestniki iz vasi Žerovnica, Lipica, Dol. vas, Podlog, Fara itd. pri Cirknici prosili ob svojem času, ne vem natančno, kedaj je bilo, pri deželni komisiji za agrarske operacije, da bi se jim pašniki razdelili. Toda dobili so odgovor, da deželna komisija za pogozdovanje Krasa zahteva, da se morajo prvotni prošnji priložiti dotični pregledni načrti. Če pa že hočete, da povem, kdo je to zahteval, torej moram

z besedo na dan: bil je gospod Goll. Zakaj je to storil, tega ne vem, morda zaradi tega, češ da so gotovi deli sveta za pogozdovanje primerni. Jaz pa ravno temu ugovarjam, da ni tam sveta za pogozdovanje, ker je svet primeren edino le za njive in travnike, in meni se le čudno zdi, da se ravno tam zahtevajo pregledni načrti za gozd, kjer pogozdovanje sploh na mestu ni. Torej komisija za pogozdovanje Krasa je zahtevala dotične osnutke, teh se pa vsaj vedno ne zahteva na Krasu, kjer se v resnici pogozduje. To sem hotel navajati in nič drugega ne. Kar se pa tiče gozdnih sadik —

Deželni glavar:

Prosim gospoda govornika, da se omeji na stvarni popravek, ker je gospod poročevalec že govoril in je debata sklenjena.

Poslanec dr. Žitnik:

(nadaljujé: — fortfahrend:)

Torej samo stvarno popravljam, da imam doma kakih 25 odlokov, gledé katerih sem bil naprošen, da napravim rekurs. Tako so se vsled odloka okrajnega glavarstva v Novem mestu iz Bršlina oddajale sadike 1000 komadov po 2—4 krone. Torej to ni gotovo, da se v vsakem slučaju sadike oddajajo brezplačno in tega še nikdar nisem slišal in ravno slučaj iz Bločic pa me je napolil, da sem to resolucijo stavil gledé brezplačne oddaje gozdnih sadik. Tega pa nisem trdil, da jih vlada nikdar ne oddaje brezplačno.

Deželni glavar:

Torej bomo sedaj glasovali o resolucijah gospoda poslanca dr. Žitnika.

Prva se glasi:

(bere: — liest:)

„1.) Deželnemu odboru se naroča, naj posreduje pri komisiji za pogozdovanje Krasa, da za dovoljenje razdelitve skupnih pašnikov in gozdov ne zahteva posebnih preglednih načrtov ali osnutkov, ker so predragi in nepotrebni.“

Gospodje, ki se strinjajo s to resolucijo, izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Resolucija je padla.

Druga resolucija se glasi:

(bere: — liest:)

„2.) Deželnemu odboru se naroča, naj naprosi vis. c. kr. vlado, da se iz c. kr. gozdnih drevesnic

kolikor mogoče veliko gozdnih sadik brezplačno razdeli vsaj mej revne posestnike.“

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo tej resoluciji, izvolijo ustati.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Je sprejeta.

Tretja resolucija je sledeča:

(bere: — *liest*.)

„3. Visoka c. kr. vlada se pozivlje, da c. kr. komisije za agrarske operacije za slovenske stranke sestavljajo slovenske zapisnike in izdajajo slovenske odloke, oziroma izkaze razdeljenih zemljišč.

Deželnemu odboru se naroča, da ta sklep pri-
javi vis. c. kr. vladi.“

Gospodje, ki so za to resolucijo, izvolijo ustati.

(Obvelja — *Angenommen.*)

Sprejeta in sedaj prosim gospoda poročevalca, da preide v nadrobno razpravo.

Poročevalec dr. Tavčar:

O marg. št. 126. sem že poročal in stavljam predlog, da se sprejme v vednost.

Deželni glavar:

Predlog je, da se marg. št. 126. vzame na znanje.

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec dr. Tavčar:

Marg. št. 127. se peča z obširnimi poročili, katero se je od strani agrarne komisije vložilo pri deželnem odboru in v katerem se, kakor sem že prej omenil, razpravlja o delovanju in napredku agrarskih operacij oziroma dotičnih oblastnih na Kranjskem v prvem desetletju, kar se je to delovanje vpeljalo.

Poročilo torej je obširno in po mnenju odsekovem tako, da ima deželni zbor dosti vzroka zadovoljiti se z uspehi.

Visoka zbornica! Samo po sebi je umevno, da se v prvih desetih letih ni moglo vse tisto doseči, kar je bilo želeto. Iz narave stvari same sledi, da se tako delovanje ne dá kar čez noč dovršiti, ampak ako naj je vestno, točno in dobro, morajo dotični organi imeti primerno dosti časa za delo. Ako se ni delovanje pospešilo tako, kakor se je pri sklepanju zakona mislilo, je v prvi vrsti vzrok ta, ker ni bilo

primerne tehnicega osebja. V tem pogledu konstatuje poročilo, da so ti nedostatki v zadnjem času ponehali vsled nekega dogovora, ki ga je sklenila dežela Kranjska z vlado.

Iz poročila je nadalje posneti, da je agrarsko postopanje primeroma drago, ali tako drago, kakor se je danes v zbornici naglašalo, ni, ker se mora priznati, da prizadete stranke dotične troške še precej dobro vračajo. Ljudstvo živi v veri, da dobi z razdelbo nekaj, kar ni s troški preplačano. V tem pogledu se mora priznati, da so v posameznih slučajih, kjer so skupna zemljišča malenkostna in je lega nesrečna, troški morda res preveliki, ampak splošno se mora reči, da naš kmet gledé troškov, ki mu jih napravlja komisija, živi v prepričanju, da niso proč vrženi. To sklepam zategadelj, ker ljudje le v jako redkih slučajih vlagajo prošnje, da naj bi se jim troški odpustili, ampak največkrat prosijo samo za podaljšanje obrokov in temu deželni odbor vstreže. Iz poročila je razvidno, da so stranke od nekaj več kot 100.000 gld. dosedaj že polovico deželnemu zakladu vrnile. V tem oziru je torej položaj tak, da smemo lahko zadovoljni biti.

Iz poročila je dalje videti, koliko slučajev je dosedaj bilo dognanih in koliko jih je še v razpravi. Seveda, na prvi pogled je meniti, da položaj ni posebno ugoden, ker je ob koncu desetletja ostalo še čez 400 slučajev v razpravi, o katerih se mora reči, da na noben način še niso rešeni. Ali upoštevati je pri tem, da je v prvem času, ko se je uveljavil zakon, po katerem je ljudstvo tako zelo hrepenelo, vsak takoj s pričetka prišel s provokacijo, katerih se je takoj v prvem času vložilo toliko, da je naravno, da se niso vsi slučajji mogli dognati. Torej po mojem mnenju so uspehi, katere izkazuje poročilo, zadostni. Upravni odsek je pa vzlic temu, ker je videl, da je še precej visečih slučajev in ker je prepričan, da se bo še veliko strank oglasilo, se vprašal, ali ne bi bilo mogoče, da bi se ustanovilo še tretje mesto lokalnega komisarja, ker po mnenju upravnega odseka razmere niso prav zdrave, če je celo delovanje za vso deželo samo dvema komisarjema prepuščeno. To željo torej izrekam v imenu upravnega odseka in pričakujem od g. zastopnika vlade, da bo imel v tem oziru kako tolažilno besedo, ali da bo željo vsaj v vednost vzel in da jej bo vlada, če mogoče, vstregla, ker mora pač vsakdo priznati, da sta dva komisarja preobložena, če morata imeti posel za celo kronovino v rokah.

V drugem je gledé tega poročila še nekaj omeniti, oziroma nekaj popraviti. Deželni odbor namreč v tej marg. številki poroča, da se deželna agrarna komisija v svojem poročilu toplo poteguje za razdelbo gozdnih zemljišč. To je napačno, ker poročilo deželne komisije ne stoji popolnoma na tem stališču. Resnica je, da so gozdna zemljišča dostikrat ugodna za razdelbo, ampak na drugi strani je pa tudi resnično, da ni vsaka gozdna skupina za razdelbo ugodna. In pravilno govori poročilo deželne komisije, da se mora vsak slučaj za-se v pošteev vzeti in da se potem pač tudi tu in tam pride do razdelbe,

ampak splošnega principa, da je vsako gozdno skupino razdeliti, pa ni posneti iz tega poročila.

Torej po teh kratkih opazkah si usojam predlagati, da visoka zbornica marg. št. 127. v vednost vzeti blagovoli.

Deželni glavar:

Vzvišenost gospod deželni predsednik ima besedo.

C. kr. deželni predsednik ekscelenca baron Hein:

Visoka zbornica! Gledé opazke gledé tretjega lokalnega komisarja jaz tudi pripoznam, da je treba tretjega lokalnega komisarja nastaviti in tudi ministerska komisija je to stvar že pripoznala in deželna komisija ali deželna vlada se je obrnila na namestništvo v Trstu, na deželno vlado na Koroškem in na namestništvo na Štajarskem z vprašanjem, ali je mogoče, da se uradnik iz tistih dežel, ki je zmožen slovenskega jezika, za agrarske operacije dobi. Odgovori pa so bili negativni. Takega uradnika v imenovanih deželah sedaj ni dobiti in v štatusu političnih uradnikov naše dežele manjka toliko uradnikov, da ni mogoče za tretjega komisarja uradnika iz Kranjske imenovati. Zategadelj za sedaj ni mogoče, tej želji, katero tudi jaz pripoznam kot utemeljeno, ustreči. Jaz obžalujem to in si bom prizadeval, da se kolikor mogoče pospešujejo vse razdelitve, pa tretjega komisarja sedaj ni mogoče najti.

Prosim visoko zbornico to na znanje vzeti.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Božič ima besedo.

Poslanec Božič:

Visoka zbornica! Letno poročilo dež. odbora jako pohvalno omenja delovanje osebja agrarske komisije ter izraža nado, da, ako bo to delovanje tako napredovalo, bo tekom 15.—20. let delo agrarskih oblastev na Kranjskem popolnoma dovršeno. Temu slavospevu se je pridružil tudi g. poročevalec. Jaz pa, žalibog, se mu ne morem pridružiti, in sicer z ozirom na način, kako je agrarna komisija v mojem volilnem okraju postopala. To delovanje agrarskega komisarja v mojem volilnem okraju pač ne kaže, da bi bilo dovršenje agrarskega postopanja pričakovati tekom 15.—20. let in to tem manj, ako bodo provokacije in pravomočne rzsodbe kar 6—8 let v pisarni agrarskega komisarja počivale. Čuli smo že v prejšnjih časih tožbe o poslovanju agrarske komisije, toda vselej smo se pomirili s tem, češ da je agrarni komisar preobložen z delom, da ima na razpolago premalo tehničnega osebja itd. Jaz žalibog danes temu ne morem več pritrditi. V rokah imam oklic agrarnega komisarja Župneka z dne 8. avgusta 1899., ki mi to misel naravnost opovrgava

in ki me je navdal s prepričanjem, da je komisar Župnek morebiti res preobložen z delom, toda ne s tehničkim, ampak zato, ker je svoj urad izpremenil v neko politično, agitacijsko pisarno. In ta slučaj hočem ob roki oklica z dne 8. avgusta 1899 pojasniti. Leta 1897 vložili so tako zvani „zatirani Vipavci“ pri agrarnem komisarju prošnjo, naj se izkazovanje lesa iz skupnih gozdov odvzame občinskemu odboru, kateremu to oskrbovanje pripada po zemljiško-odvezni rzsodbi, ter naj bi se imenoval drug odsek iz sredine interesentov, zlasti pa, da naj se prekličé izkazovanje lesa, dokler se tej želji ne ustreže. To je bilo leta 1897. Leta 1899. nekako meseca julija ponovili so prošnjo ti „zatirani Vipavci“, katerim je občinski odbor izkazovanje lesa edino le iz tega vzroka bil odrekel, ker so za domače potrebe jim odkazani les v kupčijo spravljali, ostale udeležence pa s tem oškodovali. Občinski odbor je storil ta korak gledé na občinski blagor, da bi preprečil oškodovanje drugih udeležencev. A to je napravilo vročo kri in iz tega je naenkrat nastala politična stranka. Vendar pa se agrarni komisar l. 1897. ni oziral na to prošnjo, ker je bil bržkone gotovo prepričan, da propisilci za svoje obdolitve nimajo nobene podstave. Leta 1899. meseca julija so torej oni ponovili to prošnjo. Nečem trditi in tudi ne morem trditi, da je bil morebiti agrarni komisar s temi prositelji v kaki dotiki, dasi lahko konstatujem, da se je po Vipavi javno govorilo, da so „zatirani Vipavci“, na čelu jim dekan Erjavec, bili v precej ozki dotiki z njim, in da se je tudi govorilo, da so vložili dotično prošnjo v sporazumu. Jaz kakor rečeno za svojo osebo tega ne morem trditi, ampak navajam le faktum, da se je po Vipavi tako govorilo. — Gospod agrarni komisar bi bil imel tekom dveh let, to je od leta 1897.—1899. dotične nedostatke, ako se res dogajajo pri oskrbovanju skupnih gozdov, natančno preiskati in ako so se res zgodili nedostatki v škodo občin koristim, je bila njegova sveta dolžnost jih odstraniti na tak način, kakoršen je tako postopanje zaslužilo. Pričakovali smo tudi, da bo agrarni komisar to zadevo preiskaval, toda čakali smo zaman, kajti še do danes ni storil nobenega koraka gledé te preiskave. Leta 1899. so se vršile, kakor je že bilo omenjeno, občinske volitve v Vipavi, ki spadajo gotovo med najstrastnejše volitve zadnjih časov na Kranjskem. Stranka katoliških načel je pri tej priliki skušala oblatiti in ob dobro ime spraviti župana ter ga dolžila goljufije, poneverjenja in turško-sebičnega gospodarjenja z občinskimi gozdi. A za uspešni izid volitve to še ni bilo dovolj. Treba je bilo, še ves občinski odbor, ki je skozi tri leta opravljal in oskrboval občinske gozde, na sramoten oder postaviti in nekako javno izreči: „Glejte, to je zbor nepoštenjakov, ki skupno imovino v svojo in svojih prijateljev koristi izkoriščajo.“ Ta stranka je našla poslušna ušesa in uslužen medij ravno v osebi agrarnega komisarja Župneka. Ta je brez preiskave, brez poizvedeb in brez najmanjše krivde od strani občinskega odbora izdal kakor kak turški vali tisti oklic, katerega sem že omenil in ki leži tu pred menoj.

Odstavil je občinski odbor od oskrbovanja skupnih gozdov z motivacijo, da so za ta korak merodajni dosedanji nedostatki in še drugi vzroki, katerih on sicer direktno ni omenil, ki pa so prišli v javnost: da je namreč prišel načelnik odbora za razdelitev skupne gmajne v Vipavo ter rekel: „Ako tega ne storite, bomo mi s sekirami udarili po občinskem odboru.“ Ta argument je tako vplival nanj, da je izdal dotični odlok ter na sramoten način javen zastop od njegove častne službe odstavil. Gospod agrarni komisar utemeljuje ta oklic na čuden način, kajti v njem morda ni hotel iz diplomacije svojih mislij izreči, ampak pravi le prav kratko tole, kar si usojam z dovoljenjem prečastitega g. dež. glavarja prečitati, namreč „da se je moralo to zgoditi, za tako dolgo, dokler se volitve novega občinskega odbora in pa novega gospodarskega odseka za upraviteljstvo domačega premoženja trga Vipave pravomočno ne izvrše. On naglaša tu, kakor je že bilo omenjeno, dosedanje nedostatke, nepošteno postopanje, končno pa rabi naravnost izraz „pristranski“ v tem odloku. Jaz mislim, da so to jako težke obdolžitve, to pa tem bolj, ako se pomisli, da je g. agrarni komisar poslal ne morda en oklic, ki bi se bil imel pribiti na občinsko tablo v Vipavi, ampak kar cel zavoj oklicev, ki naj se vročijo vsakemu udeležniku vipavskih skupnih gozdov. Ta oklic naravnost vpije: „Volilci, ne volite teh nepoštenih, sebičnih in pristranskih mož v občinski odbor, kateremu sem moral zaradi nepoštenega postopanja pri oskrbovanju skupnih gozdov to oskrbovanje iz rok iztrgati, ampak volite tiste može, katere sem jaz imenoval v začasni gozdni odsek. Na prvem mestu temu odseku stoji — čemur se boste čudili, a je resnica — dekan Erjavec, on je starosta gozdnega odseka. Na ta način torej je iztrgal g. agrarni komisar oskrbo skupnih gozdov občinskemu odboru ter izročil to oskrbovanje politični stranki, ki je zagrešila težko, toda nedokazano obdolžitev občinskega odbora. Visoka zbornica se morebiti spominja, da je ta slučaj, katerega ni hotel preiskati g. agrarni komisar, preiskalo ljubljansko porotno sodišče. Pred tem porotnim sodiščem je bila nastopila cela armada dekanovih vojakov, ki je skušala dokazati krivdo občinskega odbora, toda dokazi so se ponesrečili in ljudski sodniki so izrekli uničujočo sodbo, o „zatiranih Vipavcih“ pa tudi o g. komisarju Župneku, ki je bil s temi nekako v zvezi. Jaz, gospoda moja, nimam temu nič ali vsaj ne veliko dodati, ampak rečem le, da je sramotno in škandalozno za pravno državo, ako se drzne c. kr. uradnik v dosego političnih namenov zlorabljeni svojo uradno oblast; naravnost impertinentno pa je — in zoper to moram posebno glasno protestirati — da se c. kr. uradnik postavlja v službo politične stranke in v dosego političnih namenov brez preiskave, brez poizvedb, brez vsake krivde in brez vsakega najmanjšega dokaza javen občinski zastop, v katerem sede odlični tržani in med njimi tudi višji državni urédnik, na tak sramoten način od službe odstavlja in javnemu zaničevanju izroča.

Deželni glavar:

Ekszellenca gospod deželni predsednik ima besedo.

k. k. Landespräsident Excellenz Freiherr von Hein:

Die Ausführungen des sehr geehrten Herrn Vordneters waren meines Erachtens mehr persönlicher als sachlicher Natur. Sie haben sich nämlich mit einer Person in hervorragender Weise beschäftigt, das ist mit dem Agrarcommissär, welcher die wenig dankbare Aufgabe hat, gerade in Innerkrain zu amtieren, weil dort die aller-schwierigsten Verhältnisse zur Behandlung gelangen, und weil dort auch ein solcher Antagonismus in der Bevölkerung ist, der die Stellung dieses Agrarcommissärs zu einer ungemein heiklichen macht.

Der Herr Abgeordnete Božič hat zunächst darüber Beschwerde erhoben, daß der Agrarcommissär eine Bitte nicht erfüllt hat, die im Jahre 1897 — ich glaube, damals von einem Anhänger seiner eigenen Partei, gestellt worden ist. (Poslanec Božič: — Abgeordneter Božič: „Ni res!“) Ich weiß es nicht bestimmt, ich glaube aber, es war Hrovatin selbst, der damals an der Spitze gestanden ist, und die Verfügung begehrt hat, daß eine Art Wirtschaftsausschuß eingesetzt werde.

Diese Bitte hat der Localcommissär im Jahre 1897 nicht erfüllt, sondern er hat zwei Jahre, bis zum Jahre 1899 gewartet und dann erst hatte er ganz plötzlich und vielleicht nur im Hinblick auf die Gemeindevahlen diese Commission activiert. Die Sache war, soweit ich mich aus den Acten erinnere, die, daß der Localcommissär im Jahre 1897 die Absicht hatte, auch schon dem ganz illegal functionirenden Ausschusse, der damals gewirtschaftet hat, sein Amt abzunehmen und eine Commission zur Bewirtschaftung einzusetzen, daß er aber mit diesen Maßnahmen gezögert hat, weil er dachte, daß bald die Antheilsberechtigten endgiltig ermittelt und von diesen selbst eine Wahl werde vorgenommen werden können, in welchem Falle ein Eingreifen von seiner Seite nicht gerade nothwendig gewesen wäre. Die Sache hat sich fort und fort verzögert, und endlich im Jahre 1899 ist man neuerlich mit der Bitte gekommen, man möge das Holzschlägern verbieten, weil ungerechte Vertheilungen vorkommen, weil einzelne Parteien mehr Holz beziehen, als ihnen gebüre. Man hat die Sache auch auf das politische Gebiet übertragen, und in den politischen Blättern war zu lesen, es werde nur Holz an solche ausgegeben, die mit einer gewissen Partei gehen wollen oder gehen werden. Demgegenüber hat der Agrarcommissär Stellung genommen und nachdem er jetzt das gethan hat, worum er vor zwei Jahren gebeten wurde, wird ihm ein Vorwurf daraus gemacht. Er hat dies eben erst heuer gethan, weil er gesehen hat, daß unter den gegenwärtigen Verhältnissen, sobald politische Rücksichten maßgebend sind dafür, wenn Holz angewiesen wird, sobald nur ein solcher Vorwurf erhoben wird, er unbedingt eine Maßnahme treffen muß, welche die unparteiliche Bewirtschaftung des Forstes garantirt. Da wurde der Inspector Ribel als Administrator bestellt, und ihm ein beratender Ausschuß an die Seite gegeben. Nun wurde heute der Vorwurf erhoben, es sei dieser Ausschuß eigentlich deswegen zusammengesetzt worden, um darauf hinzuweisen:

den habt Ihr in Zukunft zu wählen, und zwar wird deshalb der Vorwurf erhoben, weil an der Spitze der Name des Dechanten Erjavec steht. Nun, ein Name muß an der Spitze stehen, wenn eine solche Commission eingesetzt wird, mit einem Namen muß man anfangen; daß es gerade der Dechant Erjavec war — ich weiß nicht, wie das gekommen ist, vielleicht war die alphabetische Reihenfolge gewählt, und E ist ja einer der ersten Buchstaben im Alphabet. Vielleicht hat man ihn auch zuerst genannt, weil er ja eine der angesehensten Persönlichkeiten in der Gemeinde ist — daß also gerade dieser Name an erster Stelle genannt ist, daraus kann man doch keinen Vorwurf gegen den Agrarcommissär ableiten. Aber ich kann sogar behaupten, daß der Agrarcommissär bei der Zusammenstellung dieser Commission mit der größten Objectivität vorgegangen ist, und in seiner heiklichen Stellung, um den Angriffen beider politischen Parteien zu entgehen, nicht nur auf die sachliche Qualität des einen oder des andern Rücksicht genommen hat, sondern auch bemüht war, das gleiche Maß zwischen beiden Parteien einzuhalten, indem er in die Commission Radicale und Clericale einberufen hat und zwar nach gleichem Maßstabe. Seine Absicht war, sie ganz gleich zu stellen, vier gegen vier. (Poslanec Božič: — Abgeordneter Božič: „Pet in tri!“) Es ist da allerdings eine Verschiebung eingetreten. Es hat sich nämlich das Verhältnis von fünf zu drei herausgestellt — ich glaube, diese Ziffer ist richtig (Poslanec Božič: — Abgeordneter Božič: „Da, pet in trije!“) Ich will übrigens bezüglich dieser Ziffer keine Verantwortung übernehmen, weil ich aus dem Gedächtnisse spreche und nicht vorbereitet war. Die Parteien standen fünf gegen drei und zwar deshalb, weil zufällig einer der Ernannuten, der vielleicht früher noch schwankeud war, auf einmal zur clericalen Partei gekommen ist. (Poslanec Božič: — Abgeordneter Božič: „Vsaj to so bili glavni agitatorji!“) Das kann aber der Agrarcommissär, wenn er auch noch so viel Rücksicht nimmt, doch nicht wissen, ob momentan einer von der einen Partei zur anderen übergeht. Das ist aber nur ein Hinweis darauf, daß man solche Angelegenheiten überhaupt nicht vom politischen Standpunkte betrachten darf, sondern nur vom wirtschaftlichen Standpunkte, und ich muß protestiren und den Ausdruck zurückweisen, der gebraucht wurde, daß der Agrarcommissär sein Amt „v nekako politično agitacijsko pisarno“ umgewandelt habe. Ich glaube, zu einer solchen Aeußerung kann man nur kommen, wenn man selbst Alles und Jedes, was geschieht, nur vom einseitigen Parteistandpunkte, vom politischen Standpunkte auffaßt und das, was man im Innern fühlt, was man selbst thut, auch vom anderen erwartet, daß nämlich Alles nur aus politischen Rücksichten geschieht. Diesen Vorwurf muß ich also zurückweisen.

Ich weiß, daß dem Agrarcommissär jede politische Parteinahme ferne gelegen ist, und ich glaube, er hat auch in seiner Amtierung dem Ausdruck gegeben, gerade durch die Zusammensetzung der Commission, aus welcher ihm gewiß kein Vorwurf gemacht werden kann.

Ich muß aber noch einen Vorwurf zurückweisen, der noch viel schärfer ist. Da sind Ausdrücke gefallen, daß ich — ich muß aufrichtig gestehen — erwartet hätte, daß sie von einer anderen Stelle aus schon eine Zurückweisung erfahren hätten. Es ist das nicht geschehen, ich muß also

selbst darauf reagiren. Das sind die Ausdrücke: „sramotno, škandalozno in impertinentno“, die alle dem Agrarcommissär an den Kopf geworfen werden. Ich glaube, diese Ausdrücke lassen an Saftigkeit nichts zu wünschen übrig, sie zeigen aber auch, daß derjenige, der diese Ausdrücke hier gebraucht und sie gegen den Agrarcommissär erhoben hat, nicht aus sachlichen, sondern aus politischen Gründen so gesprochen hat; denn, wenn man sachlich spricht, kommt man, glaube ich, nicht zu so erregten Ausdrücken, diese entspringen der politischen Leidenschaft und mit den politischen Leidenschaften müssen wir leider rechnen.

Ich wollte das nur konstatiren und überlasse es dem hohen Hause, das Urtheil darüber zu fällen, ob der Gebrauch derartiger Ausdrücke auch der Würde des hohen Hauses entspricht.

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik je omenil, da je gospod poslanec Božič rabil nekatere izraze, katere on smatra kot nedostojne. On je bil tam tik gospoda govornika in je vse besede razumel, jaz sem slišal samo besedo „impertinentno“ in sem se hotel pozneje še iz stenograma prepričati, katere besede so se v zvezi s tem izrazom rabile. Gotovo pa je, če so se te besede, katere je gospod deželni predsednik omenil, rabile, namreč besede „škandalozno, sramotno in impertinentno“, o kaki osebi, zlasti pa o političnem uradniku, ki kot agrarni komisar posluje v velevažni službi in kateremu je torej treba varovati ugled, da so ti popolnoma neparlamentarni izrazi nedopustni in zaradi tega moram gosp. govornika gledé rabljenja teh izrazov klicati k redu.

Želi še kdo besedo?

Gosp. poslanec dr. Žitnik ima besedo.

Poslanec dr. Žitnik.

Visoka zbornica!

Pač ni moja dolžnost, da bi branil gosp. komisarja Župneka, kakor tudi nimam povoda grajati župana Hrovatina. Obema nasproti sem popolnoma nevtralen. Konstatiram pa samo to, da sem zadnja leta ime! pri komisarijih, dr. Volčiču, grofu Margheriju in Župneku mnogokrat zaradi agrarskih operacij opraviti in naglašati moram z vsem prepričanjem — ni moja navada, birokracija hvaliti —, da so vsi ti gospodje, oziroma, da sta vsaj zadnja dva gospoda, grof Margheri in Župnek popolnoma na svojem mestu in da sta uljudna, prijazna in postrežljiva in to ne samo nasproti kakemu „klerikalcu“, ampak nasproti vsakemu, kdor pritiska na kljuko do njihovih vrat, oziroma hodi v Župnekovo „politično pisarno“, kakor se je imenovala.

Se enkrat naglašam, da ni moja dolžnost zagovarjati gospoda komisarja Župneka. To je storil že gospod deželni predsednik, s katerim se v tem oziru popolnoma strinjam. Obžalujem, da se je ta stvar danes spravila v razgovor, zaradi tega, ker kakor znano, še ni končno pred sodiščem končana,

ampak žalibog se bo o njej gotovo še pisalo po listih in morda še preveč. Gledé te razprave hočem dodati le nekoliko opazk kot kratko pojasnilo. Znano mi je bilo že prej, ko sem bil urednik tukajšnjega dnevnika, da so se v Vipavi mnogo let prepirali zaradi razdelitve gozdov in pašnikov. Že prejšnji komisar Orešek je pravil, koliko sitnosti ima s to stvarjo, in da bi moral človek biti angelj, če bi hotel vsem ljudem ustreči, kajti vsak hoče najboljši del in seveda v najboljšem kraju, tako da je on obupal in skrbel, da je izginil z mesta. Za njim je prišel gosp. Župnek, in kakor sem sam v Vipavi izvedel, se je gospod silno veliko, cele dneve do 11 ponoči, do polnoči, enkrat celo do 1/3 zjutraj trudil, da bi ljudi poravnal, ki so bili silno razdraženi, tako da se je bilo bati največjih izgredov in morda, kakor je gospod poslanec Božič rekel, res krvavih izgredov. (Poslanec Božič — *Abg. Božič*: „Kedo jih je pa provzročil? Kedo so bili izgredniki?“) Iстина je, da je gospod komisar Župnek, kolikor je le mogel, ljudi miril kot uradna in kot privatna oseba, in če se njemu, ki je jako mil človek, poravnava ni posrečila, potem ne vem, komu se bo posrečila. Torej ti prepri so že stari in že l. 1897, dne 15 septembra prosilo je 205 upravičenih posestnikov, da naj se izsekavanje lesa iz skupnih gozdov prepove tako dolgo, dokler upravičenci sami ne izvolijo zakonitega gozdnega odseka. Ljudje so to vedno zahtevali.

Znano pa je iz zemljiško-odveznih listin, da odsek za pravo gozdov voli občinski odbor, in v tem odseku so bili nekateri spoštovani gospodje, kakor n. pr. neki višji uradnik sodni svetnik, ki sami zase nimajo nobene pravice. (Poslanec Božič — *Abg. Božič*: „Je hišni posestnik!“)

Končno, gospôda moja, to ni zakonita stvar, to ni legalna stvar, čemur bo pritrđil tudi gospod deželni predsednik sam. Ta svet, ki je popolnoma privaten, je vknjižen na 303 upravičence, in kako pride potem občinski odbor kot tak do tega, da gospodari s privatnim premoženjem? Nekega podobnega slučaja se spominjam, ko je občinski odbor na Dovjem prodal privatni svet 145 posestnikov. To se je zgodilo pred kakimi 10 leti in sicer s pritrjenjem deželnega odbora.

Občinski zastop v tem oziru nima nikake pravice voliti gozdni odsek, ki bi upravljal dotično skupno imovino.

Pozneje, dne 16. julija 1899, je zopet prišlo 196 posestnikov, torej skoro $\frac{2}{3}$ upravičencev s prošnjo, da naj se prepove sekati les iz skupnega gozda do volitve občinskega odbora in gospodarskega odseka. Ne vem, ali je bilo na tem kaj resnice, kar sem v časnikih bral in samo iz njih sem poučen, istina pa je, da se je ravno od radikalne stranke naši stranki očitalo, da 20.000 dreves razdeli, če bo zmagala. Torej, gospôda moja, je bil okrajni komisar vendar naravnost dolžan v tem času prepovedati izsekavanje lesa in preprečiti s tem, če je to, kar sem povedal, resnično, radikalni stranki pretečo škodo.

Potem je dne 1. avgusta 1899, torej še pred volitvami prišel zaupnik upravičencev osebno k lokalnemu komisarju, naj izda dotični ukaz, ki je potem, kakor se mi zdi, izšel 8. avgusta lanskega leta.

Očitalo se je indirektno lokalnemu komisarju, kakor da ne bi bil imel pravice, izdati tak provizorij in izvoliti začasni odbor za oskrbovanje skupnih gozdov. Že prej sem naglašal, da občinski odbor nima v tem oziru nobene pravice in to je naglašal tudi gospod deželni predsednik sam. Če lokalni komisar ni prošnje že leta 1897. rešil, zgodilo se je to, ker je mislil, da se bo stvar mirnim potom poravnala. Sicer pa je po mojem mnenju gospod lokalni komisar postopal popolnoma v smislu § 836 občnega državnega zakona, ki pravi, da določa v slučaju, kedar se mora za kako skupno stvar voliti upraviteljstvo, večina glasov, ako pa te večine ni, pa razsodi sodnik.

V tem slučaju je bilo 205 oziroma 196 upravičencev, ki so zahtevali nov odsek. Reklo se je v javnosti vsaj, zakaj se ta volitev ni razpisala. Kakor se mi je povedalo iz zanesljive strani, iz Vipave same, je bilo takozvanih zaupnikov na strani župana samo 20, nasprotno pa od dekanove stranke 260—270. Pomislite, kako razmerje je to, na eni strani 20 zaupnikov in na drugi strani 260—270. Kaj bi se bilo zgodilo, ko bi se bila vršila posebna volitev? Gotovo ne bi bil v odbor prišel niti župan in nobeden njegovih somišljenikov. (Poslanec Božič — *Abg. Božič*: „Pa je prišel ravno on, katerega se je obdolžilo!“)

Imenoval je torej gospod Župnek 8 članov in reklo se je, da so ti vsaj po večini pristaši dekanovi. Gospod deželni predsednik sam je že naglašal, da se je v resnici pokazalo, da je 5 članov na dekanovi strani, torej od „klerikalne“ stranke, in 3 pa na strani županovi ali od „liberalne“ stranke. Gospôda moja! Jaz mislim, da je v tem slučaju gospod Župnek popolnoma objektivno postopal, ker je dal stranki, ki ima samo 20 pristašev, 3 zastopnike in stranki pa, ki jih ima 260, pa samo 5. Prvotno je od vsake stranke izvzel 4 zastopnike, potem pa se je pokazalo, da je jeden pristašev „liberalne“ stranke prestopil k dekanovi stranki.

To dokazuje, da je komisar popolnoma pravilno ravnal, dolžan pa je bil to storiti ravno pred volitvami, ker se je bilo bati izgredov. Agitirali so ti in oni, in da je preprečil izgrede, je o pravem času storil dotični korak, to pa vsled tega, ker je bil dva ali trikrat nujno k temu pozvan.

Drugih stvari, ker se tukaj niso navajale, tudi jaz ne bom navajal. Smatral sem pa za svojo dolžnost, ker sem kot državni poslanec nekako v dotiki stemi ljudmi, spregovoriti nekoliko besed v pojasnilo te zadeve in zagovarjati lokalnega komisarja, ki se je po mojem mnenju popolnoma neopravičeno napadel in sumničil, da je njegovo postopanje bilo pristransko. Govorilo se je o njem tudi, da hodi v klerikalne krčme. On hodi pač tje, kjer dobi kaj jesti in piti. Sicer pa o tem ne bom govoril in samo pravim,

ako bi bil vsak uradnik gledé uljudnosti, postrežljivosti in marljivosti tak, kakor je on, smeta Avstrija in Kranjska popolnoma zadovoljni biti.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Božič ima besedo.

Poslanec Božič:

Visoka zbornica! Ako je Njegova prevzvišenost gospod deželni predsednik gospoda lokalnega komisarja za agrarske operacije Župnika vzel v zaščito, je to umevno, ker je njegova dolžnost, da svoje uradniše štiti, umevno pa je to deloma tudi zato, ker se v zadnjem času v lepi deželnovladni palači nekako mračni.

Na grajo, katero mi je izrekel gospod deželni predsednik, ne bom odgovarjal, pač pa moram odgovoriti ob kratkem na druge stvarne podatke.

Gospod deželni predsednik je rekel, da je gospod agrarni komisar popolnoma pravilno in nepristransko postopal in imel jedino le koristi dotičnih interesentov pred očmi. Ker pa je imenovanje gozdnega odseka tako izpadlo, da je bila pri tem prikrajsana liberalna stranka, klerikalna stranka pa dobila odločno večino tako da jej je bila liberalna stranka izročena na milost in nemilost, jaz trditvi gospoda deželnega predsednika ne morem verjeti. Razmere so čisto drugačne, nego so se tu slikale in ker je gospod poslanec dr. Žitnik se dotaknil tega vprašanja, bodi tudi meni dovoljeno, da podam nekoliko pojasnil.

Gospod poslanec dr. Žitnik je naglašal, da je bilo na eni strani 260 posestnikov, na drugi strani pa le kacic 20. Ta trditve bi utegnili marsikaterega frapirati. Jaz konstatujem, da je bilo to morebiti res, toda vprašam samo to: kako pa je prišlo do tega, da je občinski odbor ostal v taki manjšini, občinski odbor, katerega je bila izvolila ogromna večina interesentov, in ki je potem volil iz svoje srede gozdni odsek?

Jaz sem že prej v svojem govoru pojasnjeval, kako da je prišlo do razpora in do prošnje pred dvema letoma. Šlo se je za to-le: Nekateri interesentje so izkoriščali občinske gozdove na ta način, da so pokazali kaka slaba vrata, kak slab pod ali streho, potem pa prosili: dajte nam dva ali tri vozove krlov, ali toliko tramov, da bomo svoj dom popravili! Gozdni odsek jim je dal zahtevani les, toda oni ga niso tako izkoristili, kakor bi bili morali, ampak v Vipavi je bil nek človek, ki je dotični les pokupil in ga spravil v trgovino. Tako so ti ljudje dobičke delali na troške ostalih interesentov. Recimo, da bi bil občinski odbor tako početje še nadalje trpel. Posledica bi bila potem ta, da bi bili dotični interesentje v 10—15 letih speljali celi gozd v Vipavo; kaj pa bi bilo potem ostalo tistim, katerim gredó večje pravice, kakor drugim?

To je bil povod dotičnemu sklepu gozdnega odseka, iz tega pa je nastala jeza in sovraštvo od strani dotičnih interesentov in teh ni bilo malo število. To je le še poostrilo boj, ki obstoji ne le v Vipavi, ampak po vseh občinah gledé tega, kako naj se gozdi delijo, ali po enakih delih, ali pa po tistem merilu, katero so ob svojem času graščine vzele za podlago. Torej v tem tiči jedro prepira. Dekan Erjavec je to spretno izkoristil, češ, mi zahtevamo vsi enake dele in s tem dobil 206 udeležencev na svojo stran, dočim so premožnejši interesenti v manjšini ostali. Ti pa niso zahtevali enakih deležev, ampak so le varovali svoje pravice; oni niso posegli v politični boj, niso hoteli nikomur krivice delati, ampak so le zahtevali, naj se stvar instančnim potom dožene.

Nadalje se je naglašalo, da občinski odbor ni bil legalni oskrbnik dotičnih gozdov. Tej trditvi nasproti opozarjam na besedilo zemljiškoodvezne razsodbe, ki menda v peti točki govori, da se oskrbovanje skupnih gozdov do nadrobne razdelbe izroči občinskemu odboru. Ta akt ima občina v rokah in ako je pred dvema letoma se začela akcija, mereča na to, da naj se voli drug gozdni odsek, je umevno, da se je občinski odbor nasproti tej zahtevi poziviljal na pravico, ki mu je zajamčena v tej razsodbi. Njegovi ekscelenci gospodu deželnemu predsedniku je morebiti znano, da so v tej zadevi poslovali že okrajno glavarstvo in deželni odbor, in da so končno tisti, ki so zahtevali, da naj se voli poseben gozdni odsek, s svojo zahtevo propali. In šele zdaj, neposredno pred volitvami in zaradi volitev je prišlo do boja in pri tej priliki se je storil netaktni korak, da se je občinski zastop brez preiskave, ali je dotični zahtevek opravičen, ali ne, kratkomalo odstavil. Jaz bi hotel opozarjati na konsekvence takega postopanja. Kaj pa, ko bi kdo prišel k deželni vladi in rekel, in to se lahko ponovi v različnih slučajih, če nastopi v občini kaka stranka —: občinski odbor je pristransk, on postopa nepravilno: Ali bi vlada brez daljšega dokaza in brez navajanja fakt na podlagi takega pavšalnega sumničenja izdala odlok in izrekla, da se občinski odbor odstavi ne le od oskrbovanja gozdov, ampak tudi od oskrbovanja občinske oziroma trške imovine in postavi kuratorij dotlej, da se izvrše nove volitve? Z isto pravico bi smela vlada poseči vmes in položaj izkoriščati v svoje namene pri vsaki občinski volitvi, kajti pri vsaki se razburjajo strasti in to včasih do skrajnosti. Po mojem mnenju bi morala vlada varovati čast in ugled mož, ki za svoj častni posel nimajo nobene nagrade, ne pa občinske zastope na tako nečasten in direktno sramoten način od službe brez vsake preiskave in brez vsakega dokaza o krivdi odstavljati.

S tem, mislim, da sem odgovoril obema gospodoma predgovornikoma.

Deželni glavar:

Prevzvišeni gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Excellenz Freiherr von Hein :

Ich habe mir das Wort erbeten zu einer Richtigstellung.

Es ist allerdings wahr, daß die Grundlastenablosungscommission die Administration der in Frage kommenden Waldflächen der Gemeinde-Repräsentanz im Erkenntnisse aufgetragen hat, damit ist aber die Sache nicht abgeschlossen gewesen, denn damals war die Commission der Meinung, daß es sich um ein Gemeindevermögen handelt. Später hat sich herausgestellt, daß es nicht Gemeinde-, sondern ein Classenvermögen ist, d. h. Eigenthum der verschiedenen einzelnen Berechtigten und so wurden auch die einzelnen Berechtigten grundbüchlich angeschrieben und damit entfällt von selbst die Competenz der Gemeinde. Abgesehen davon aber tritt mit der Verlautbarung der Agrarcommission über die Einsetzung des Localcommissärs dieser in den ihm vom Gesetze vorgeschriebenen Wirkungsfreis und ist er daher auch zur Erlassung dieser Provisorial-Verfügung berechtigt, gegen deren Erlassung der Abgeordnete Božič heute hier im Landtage wieder Beschwerde erhoben hat. Dagegen constatire ich aber weiters, daß gegen die Verfügung des Agrarcommissärs der Recurs an die Landescommission ergriffen wurde, daß diese die Verfügung des Agrarcommissärs einstimmig bestätigt hat und daß ein Recurs an die Ministerialcommission nicht eingebracht wurde. Wir haben es also heute mit Niemanden mehr zu thun, der als Beschwerdeführer fungiren kann, weil die gesetzlichen Mittel in dieser Richtung nicht erschöpft wurden; es wurde gar kein Gebrauch davon gemacht. Der Einzige, der sich beschwert erachtet, scheint der Abgeordnete Božič zu sein.

Deželni glavar :

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Tavčar :

V stvari, ki je sedaj v razpravi, seveda ne morem kot poročevalec govoriti, ker v odseku cela ta zadeva ni prišla v razpravo. Ampak opazke, katere bom sedaj izustil, morajo iti več ali manj na račun moje osebe same. Jaz se kot poslanec in zastopnik narodno-napredne stranke strinjam s tem, da se včasih v visoki zbornici tudi birokratični slučajji v razpravo vzamejo, ker je čisto dopustno izreči, da birokrati ali c. kr. uradniki, pa naj bodo ministri ali pa okrajni komisarji, niso nezmotljivi, kakor je rimski papež. In meni se vidi, da je umestno in upravičeno, da je gospod poslanec Božič spraval v razgovor nek slučaj, katerega bi bil morda lahko potisnil v milejšo obliko, on bi bil tisto lahko povedal v rahlejši obliki, kar je povedal, ali končno naj obliko vrag vzame, in glavna stvar je, da se resnica pové. In resnica je, da je umestno, da zastopniki naše stranke spravijo tako stvar v zbornico. Naša stranka, kakor veste, ni posebna prijateljica klerikalstvu, in jaz ne poznam hujšega sovražnika

našega naroda, kakor je klerikalstvo, in bom, dokler bom živel, to klerikalstvo moril in tlačil po svojih skromnih močeh.

Znano je, da ima centralna vlada, o vladi v Ljubljani ne govorim, pri nas v Avstriji zadnje čase neprestano tendenco, vtikati se v javne razmere na korist reakciji in klerikalstvu. In to se je v zadnjem času pokazalo tudi na Kranjskem. Pri tej priliki se moram spominjati nekega akta, ki sem ga ravnokar v deželnem odboru dobil v roke in iz katerega posnemam, da ima centralna vlada precizno tendenco, vtikati se v naše razmere na korist kranjskemu klerikalstvu. O tem, visoka zbornica, bomo še govorili. Ali pri nas, kakor veste, je nekaka navada, da mora poljedelski minister biti klerikalec. Dobijo kakega starega gospoda, ki o vsem drugem več vé kakor o poljedelstvu in napravijo ga za ministra. Ti stari gospodje so nas do sedaj v miru puščali in zato smo jim tudi mi privoščili tisti mir, ki ga daje ministrski fotelj.

Zadnji čas pa hoče drugače postati in predložila je vlada deželnemu odboru nek zakonski načrt, o katerem bomo še govorili, katerega pa motivira na ta način, da pravi, da dajejo volitve v kmetijsko družbo, ki so bile tako impozantne, seveda ne na škodo naši ampak klerikalni stranki, povod uničiti kmetijsko družbo. Torej iz tega sklepam, da hoče poljedelsko ministerstvo kakemu škofu ali kardinalu na ljubo vtikati se v naše razmere in zategadelj sem mnenja, da narodno-napredna stranka ne bo prav storila, če bo ponižno tičala v kotu in si nikdar ne upala spregovoriti kake besede proti vladnim nameram. Zato je umestno in opravičeno, če je gospod poslanec Božič slučaj iz poslovanja uradnika, katerega pa jaz osebno visoko čislam, spraval v razgovor. O gospodu dr. Žitniku niti ne govorim, ker v tem slučaju ni govoril drugega, kakor da je hvalil dotičnega uradnika. Naglašati pa moram, da je stvar vendar resnejšega pomisleka vredna, kakor bi se to dalo sklepati iz govora gosp. deželnega predsednika, ki si je hotel tu in tam pomagati s kakim dovtipom. Dovtipna stvar ni in zgodilo se je nekaj, kar bi želeli, da se diskutira v tej zbornici, posebno sedaj, če pričanja poljedelski minister tako slabe vzglede dajati, da posega v naš boj med klerikalstvo in liberalstvo. Če bomo večkrat imeli priliko videti, da hoče minister tako rolo igrati na korist našim klerikalcem, potem ne bo brzdati podrejenih mu uradnikov, ki se bodo tudi začeli vtikati v naše boje ter se skušali poljedelskemu ministerstvu prikupiti s tem, da bodo udrihali po kranjskih liberalcih.

Torej slučaj zasluži, da se resno in stvarno vzame v razsodbo in po mojih mislih ima gospod poslanec Božič — ne rečem, da je oblika njegovih očitanj bila taka, da bi jo jaz kot poročevalec mogel odobravati, — Božič je včasih jako žive krvi — v jedru pa ima prav. Priznati moram, da dosedaj na Kranjskem nismo imeli prilike opazovati, da bi se c. kr. uradniki vtikali v naše politične prepire. To je prvi slučaj, ki je pa v svoji konstrukciji brez dvojbe tak, da mora človek misliti, da se je hotel

c. kr. uradnik vtikati v naše politične zadeve. Če je res imel dotični uradnik ta namen, za to se danes ne gré, ampak gré se jedino le za to, da je dotični njegov korak imel sam po sebi tako obliko na zunaj, da je bil tako napravljen, da je moral pri vsakem človeku vzbuditi mnenje, da je agrarni komisar se hotel vtakniti v prepire v vipavski občini, ki so tam začeli divjati za časa občinskih volitev. Jaz gospoda komisarja osebno visoko spoštujem in čislam — izjemoma sva v tem oziru z gospodom poslancem dr. Žitnikom jedina — in ne rečem, da je imel hudoben namen, ampak kaj je hotel, to nas tukaj nič ne briga, temveč kako je stvar na zunaj izvršil, to edino nas briga in to je moralo napraviti utis pristranosti in nekorektnosti. To je moja sodba. Jaz popolnoma priznavam, da ima lokalni komisar pravico provizorije izdati. Te pravice nikdo ne more tajiti in tudi jaz ne, ampak lokalni komisar ima to pravico le takrat, kadar je stvar popolnoma in vestno preiskana in če je v resnici dokazano, da je provizorij potreben. A v tem slučaju se je dvojna napaka zgodila in ekscelenca gospod deželni predsednik mi bo oprostil, če se tukaj ne morem z njim strinjati. Prošnja za provizorij se je bila dve leti poprej vložila, kakor se je rešila. Če je bila opravičena, naj bi se bila takoj rešila, ali vsaj nekaj mesecev pozneje, ampak obžalovanja vredno je, in to napravlja slab utis — to mora gospod deželni predsednik sam priznati, da je c. kr. lokalni komisar za izdajanje svojega provizorija porabil ravno trenutek, ko je klerikalna stranka v Vipavi potrebovala agitacijskega sredstva. Takorekoč v sredi najhujše volilne agitacije se je izdal ta provizorij, ki je tak, da obsega očitanje proti občinskemu zastopu, da nepošteno in pristransko posluje. Vsak objektivno in mirno misleč človek, kakor sem jaz, mora priznati, da je lokalni komisar s tem, da je svoj provizorij izdal v sredi volilnega boja, priskočil klerikalni stranki na pomoč, ki se je potem provizorijskega odloka tudi posluževala kot agitacijsko sredstvo. Če je bil provizorij potreben, naj bi se bil dva meseca pred volitvijo izdal, ne pa 14 dni poprej, ko je lokalni komisar moral vedeti, da se bo dotični ukaz zlorabil kot agitacijsko sredstvo, kakor se je faktično zgodilo.

Na drugi strani pa, in tudi tukaj se ne strinjam z Njega ekscelencijo gospodom deželnim predsednikom, ki je na tehtnico alfabetskega reda dal dekanovo ime, mora se priznati, da ima prijatelj Božič prav, ako trdi, da se je v gozdnem odseku večina dala tisti stranki, ki je hotela dobiti v roke oblast v Vipavski občini. Tukaj se ne dá ničesar prikrivati in ni cela zadeva oprana s trditvijo, da je nekdo pozneje iz liberalca postal klerikalec. V Vipavi je stvar tako dobro ločena, da vsak človek natančno pozna liberalca in klerikalca in zato izgovor, ki je pozneje prikrevsal na beli dan, da je namreč neki liberalcec spremenil barvo, ne more veljati. S tem se hoče samo pregreha prikriti. Imenovanje provizoričnega odseka ni bilo nepristransko. Napačno je sestavljen zato, ker je lokalni komisar dal večino klerikalni stranki.

Torej še enkrat stvarno in kratko ponavljam svojo sodbo. Kaj si je lokalni komisar mislil, me ne briga, briga me samo to, da se je v taki obliki, v takem času izdal provizorij, da je moralo občinstvo v celi Vipavi misliti, da hoče lokalni komisar na pomoč priskočiti klerikalni stranki. To je bilo napačno, ker jaz od vsakega c. kr. uradnika v uradnem poslu zahtevam, da se izogne vsaki stvari, ki bi ga lahko v napačno luč spravila ob času volilnih bojev.

Drugega nimam omeniti in samo še enkrat predlagam, da se marg. št. 127. vzame na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec je predlagal, da se marginalna št. 127. vzame na znanje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec dr. Tavčar:

Marg. št. 128. se tiče nekega sklepa, ki je bil v deželnem zboru sprejet in katerega je deželni odbor na pristojno mesto naznanil. Predlagam, da se sprejme v vednost.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 129. je pridejan nek izkaz o hipotekarni zadolžitvi, oziroma o posestnih premembah na Kranjskem leta 1898. Ta izkaz je v marsikaterem oziru poučen. Na jedni strani imate izkaz o premembah pri posestvih. Iz tega izkaza je razvidno, da se je leta 1898. na Kranjskem prodalo posestev za 5,120.107 gld. Potem je znašala vrednost posestev, ki so po drugih potih prišle v druge roke, skoraj jeden milijon, namreč 925.892 gld. Važna je tretja rubrika, iz katere je razvidno, da se je potom eksekucij prodalo leta 1898. na Kranjskem za 286.609 gld. posestev. Ako se pomisli, da je vrednost posestev, ki so prešla iz jedne roke v drugo po kupnih ali drugih pogodbah ali v slučaju smrti, znašala skoraj 7,600.000 gld., potem se mora priznati, da vsaj iz tega izkaza izhaja, da so se naše gospodarske razmere nekoliko na bolje obrnile, ker se meni vidi, da svota 286.609 gld. kot vrednost tistih posestev, ki so na boben prišla, ni posebno velika, vsaj ne v primeri z dotičnimi zneski, ki so se prejšnja leta v tej rubriki izkazavali.

Na drugi strani izkaza je pa tudi videti, kako se je zadolženje leta 1898. premenilo. Potom kupnih pogodeb se je vknjižilo 363.394 gld., potom posojilnih pogodeb 3,851.791 gld. in potom drugih pogodeb 1,425.574 gld. Pa tudi na tej strani je pomenljiva rubrika, iz katere je razvideti, koliko se je v tem letu izgubilo od tistega denarja, ki je bil na posestvih vknjižen. Bilo je namreč leta 1898. nepokritih terjatev samo 148.813 gld., torej tudi znesek, ki v pri-

meri s tem, kolikor se je zemljišč prodalo in kolikor jih je v prometu bilo, po mojih mislih ni posebno znaten.

S temi opazkami predlagam, da se tudi ta marginalna številka v vednost vzeti blagovoli.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravodseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride:

8. Utemeljevanje samostalnega predloga gospoda poslanca dr. Ignacija Žitnika in tovarišev gledé sklenitve nove pogodbe z Ogersko za živinski promet (k prilogi 39.).

8. Begründung des selbständigen Antrages des Herrn Abgeordneten Dr. Ignaz Žitnik und Genossen, betreffend die Abschließung eines neuen Vertrages mit Ungarn hinsichtlich des Viehverkehres (zur Beilage 39.)

Gospod poslanec dr. Žitnik ima besedo, da utemeljuje svoj predlog.

Poslanec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Ne iz političnih ali narodnostnih, ampak edino le iz narodnogospodarskih ozirih sem sprožil to vprašanje v visoki zbornici. Naša dežela je eminentno poljedelska, in poglavitni vir dohodkov poleg kmetijskih pridelkov je živinoreja.

In z zadoščenjem opazujemo, da ravno živinoreja v naši deželi zadnja leta lepo napreduje, posebno gledé boljših plemen. Žal, da razne živinske bolezni, posebno pa svinjska kuga skoraj redno vsako leto provzročuje našim živinorejcem jako občutljivo škodo. In te živinske kuge skoraj vedno žanašajo v avstrijske dežele ogerski živinski trgovci po okuženi svoji živini. To velja v prvi vrsti o prašičih. Zato se leto za letom ponavljajo v državnem in v deželnih zborih avstrijskih pritožbe, oziroma prošnje, naj bi osrednja avstrijska vlada storila vse potrebne korake, da kolikor mogoče prepreči razširjanje prašičje in drugih živinskih kug iz Ogerske. Nekateri državni poslanci so šli celo tako daleč, da so predlagali, naj avstrijska vlada sploh prepove uvoz ogerskih prašičev v avstrijske dežele, dokler ni svinjska kuga popolnoma zatrta na Ogerskem. Kranjska je imela dovolj domače prireje.

Kakor znano, v prejšnji do konca 1897. veljavni nagodbi ni bilo nobenih zakonitih določeb gledé živinskega prometa med avstrijsko in ogersko državo, ampak naša vlada si je pomagala z raznimi naredbami in ukazi. Kedar je bilo čuti o živinski kugi na Ogerskem in da se obolela živina že uvaža čez mejo, tedaj je naša vlada na mejnih postajah nadzorovala živinske transporte iz Ogerske. Uvoz mladih prašičev pod 120 kg. je bil sploh prepovedan.

Ako je kje deželna vlada zvedela, da se je kuga zanesla, je imel deželni šef sam pravico, najkrajšim potom uvoz ogerske živine omejiti, ali popolnoma prepovedati. In te naredbe so navadno preprečile razširjanje kuge čez mejo.

Seveda to našim sosedom unkraj Litave ni bilo všeč, zato so komaj čakali, da pri novih obravnava v carinski in trgovinski nagodbi dosežejo tudi v tem oziru večjih ugodnosti.

Ogri sami so zahtevali, da se zakonitim potom uravna živinski promet. In tedaj je bila dolžnost osrednje vlade, da varuje koristi avstrijskega poljedelstva proti ogerski kugi in da v tem oziru narekuje pogoje. Žalibog, da se to ni zgodilo. Narekovali so Ogri in zaradi ljubelega miru udala se je avstrijska vlada skoraj vsem ogerskim zahtevam ter se odrekla celo dosedanjim pravicam.

Pri obravnava v novi nagodbi z Ogri so bili v prvi vrsti merodajni politični in le v drugi vrsti tudi narodnogospodarski nagibi.

Teh razlogov nočem razpravljati. Znano je, da vsled obstrukcije l. 1897. v zbornici nagodba ni bila rešena in se je morala 30. decembra 1897. stara nagodba podaljšati za l. 1898. Tudi to leto se je državni zbor razšel brez uspeha. Vlada je konečno s ces. naredbo z dne 21. septembra 1899. uveljavila carinsko in trg. nagodbo s §. 14. Člen 7. ali 21. v prejšnjem načrtu se glasi v prostem prevodu:

(bere: — liest:)

„Gledé živalij, živalskih pridelkov (produktov) in okužljivih stvari iz drugega državnega ozemlja veljajo načeloma iste določbe, kakor gledé enakih transportov domačega ozemlja.

Torej se morejo transporti, ki prihajajo iz neokuženih krajev zdravi na svoje mesto, kamor so namenjeni, prosto prevažati v drugem državnem ozemlju. Ako pa se pripeti slučaj kužne živinske bolezni pri prišlem transportu, more se ta transport zavrniti; ako pa se je že zanesla taka bolezen, ali če je ta bolezen v obmejnem okraju, more se uvoz okužljive živalske vrste omejiti ali prepovedati.

To pa se more vršiti v smislu izvršilnih naredeb, katere določita obe vladi za dobo carinske in trgovinske pogodbe in jih uveljavijo dotični resortni ministri, ako se ne tiče zavrnitve okuženih transportov ali pa prometa o obmejenih okrajih.“

To so torej splošna načela gledé živinskega prometa v nagodbi z Ogersko, ki je bila s § 14. uveljavljena dne 21. septembra 1899.

A ta temeljna načela so, kakor mnogoletne izkušnje kažejo, na veliko škodo avstrijskim deželam, oziroma živinorejcem in na korist ogerski živinoreji. In zakaj? Vlada sama pravi v pojasnilu tega člana, da po vzgledu veljavne pogodbe gledé živinske kuge z Nemčijo uveljavi enake določbe gledé obestranskih transportov. To je, za uvoz avstrijske živine na Ogersko veljajo iste določbe, kakor za uvoz ogerske živine v Avstrijo.

Transport je dovoljen iz ene v drugo državo, ako je dokazano, da živina prihaja iz neokuženih krajev s certifikati, da je zdrava. Neokuženi pa so isti kraji, kjer v bližnji okolici zadnjih 40 dnij ni bilo kužne bolezni. To načelo enakopravnosti pa je za naše dežele naravnost kvarljivo in sicer 1. ker se razmerno mnogo več živine izvažajo iz Ogerske v Avstrijo, in

2. ker veterinarne (zdravstvene) razmere v obeh državnih polovicah niso enake in je torej nevarnost kuge tudi v isti meri neenaka. Kar se prve točke tiče, navajam naslednje:

Leta 1886. se je iz Ogerske v Avstrijo po uradnem poročilu uvozilo 972.229 komadov klavne in vprežne živine v vrednosti 65,455.000 gld., nasprotno pa iz Avstrije na Ogersko le 22.125 (torej manj 950.104) v vrednosti 891.000 gld.

Leta 1895. se je uvozilo iz Ogerske 1,131.761 komadov v vrednosti 81,294.000 gld., nasprotno pa iz Avstrije na Ogersko le 12.619 komadov v vrednosti 3,596.000 gld. Drugič pa je omenjeno načelo enakopravnosti za nas kvarno, ker je na Ogerskem kužna bolezen doma, in se nikdar ne iztrebi.

Tako je bila leta 1896. svinjska kuga — ne gledé na druge svinjske bolezni — na Ogerskem razširjena v 3569 krajih in 137.404 hlevih ali stajah, v Avstriji le v 1836 krajih in 10.942 hlevih.

V Avstriji je to leto vsled prašičje kuge poginilo . . . . . 28.775 prašičev, pobili pa so jih okuženih . . . . . 19.653 sumljivih 2.570

torej skupaj . 50.998.

na Ogerskem pa jih je poginilo . . 868.777

pobili so jih pa okuženih . . . 13.333

sumnih 19.977

torej skupaj . 902.087.

To je velika številka, ako se pomisli, da štejejo na Ogerskem okoli šest milijonov prašičev.

Dalje opozarjam na pljučno bolezen.

Avstrija ima zakon z dne 1. oktobra 1892. proti pljučni bolezni. Do marca 1896. so vsega skupaj pobili 21.781 glav živine, leta 1896. le še 8 glav in dva zadnja leta sploh ni nič več čuti o pljučni bolezni pri nas. Avstrija je izdala v ta namen 1,261.112 gld.

Na Ogerskem je ta bolezen še vedno doma. Leta 1895. so vsled pljučne bolezni pobili 11.999, leta 1896. — 9625, leta 1897 — 5452 glav. Skupaj torej 27.077 glav. Na Ogerskem izdali so v teh treh letih 706.634 gld., torej manj 554.778 gld.

Leta 1895. je svinjska kuga zanešena iz Ogerske pri nas naredila škode do enega milijona gld., leta 1896. pa živinska kuga na gobcih in parkljih okoli 40 milijonov, kakor je dvorni svetnik Sperk naglašal v odseku.

In tu preidem na drugo pomankljivost, ki je v izvrševanju veterinarne določil.

Pri nas so strogi, včasih prestrogi, kar hočem še navesti, a na Ogerskem imajo bolj široko vest.

Člen I. izvršilne naredbe pravi: Če nastane kuga in se zanese iz ene države v drugo, z Ogerskega k nam — ima ta vlada pravico, uvoz živine omejiti ali prepovedati iz dotičnega okuženega okraja.

Pri nas so to okrožna glavarstva, a na Ogerskem okrajna sodišča (Stuhrichter), ki so mnogo manjša, nego naša okrajna glavarstva.

Člen III. pravi: Oba dela imata pravico, da pošiljata svoje odposlance v drugo državo, da se prepričajo o zdravstvenem stanju živine, o napravah živinskih sejmišč, klavnic, hlevov i. t. d., in da skrbé, da se izvrše vsa veterinarska policijska določila.

Ali to se ravno ne izvršuje.

Avstrijska vlada se Ogrov boji in tako trdijo, da naši eksperti redkokedaj hodijo čez mejo, a če gredó, so boječji pred mažarskimi palicami. Člen IV. pravi: Ako pride živinski transport okužen v določeni kraj, k a m o r j e n a m e n j e n, tedaj se more nazaj poslati.

Lastnik pa lahko zahteva, da se živina pobije in meso zdravih živali še proda, ako je klavnica zvezana z železnico.

Tu je dvojna nevarnost.

Brez prave kontrole pride okužena živina čez mejo v določeni kraj v odprtih vozovih. Že tu je nevarnost za kugo. Ko se transport vrača, nastane druga nevarnost, posebno ko živali krmijo. Zato je opravičena zahteva, da se žival pregleduje na meji. Le tedaj je mogoče preprečiti ali vsaj omejiti kužno bolezen.

Člen VI. govori samo o pljučni bolezni.

„Zatiranje pljučne bolezni se mora v obeh državah vršiti po enakih načelih in sicer se mora pokončati vsa obolela in sumna živina.“

Pri nas imamo zakon, a na Ogerskem so izšle neke naredbe, ki pa se malomarno izvršujejo.

In ravno od 21. septembra m. l. so v naših obmejnih deželah nastale zopet živinske kužne bolezni zatrosene iz Ogerske!

Kakor znano, je bila proglašena zaprtija prašičev v novomeškem in sedaj v kočevskem okraju, to pa, ker se osrednja vlada ni poslužila niti teh pravic, katere ima po nagodbi. Certifikati ogerskih oblastev so v tem oziru jako dvomljive vrednosti.

Okuženi Steinbruch je sicer v kontumacu, ali s posebnim dovoljenjem prihajajo ravno iz tega nevarnega kraja okuženi prašiči v naše kraje.

Dolžnost vlade bi bila, da bi uvoz ogerskih prašičev sploh za toliko časa prepovedala, dokler

Ogri ne pričnó zatirati svinjsko kugo, kakor se pri nas zatira.

Namesto tega pa smo mi dobili ukaz z dne 2. maja 1899, št. 81, ki je nevarnost v škodo naši svinjereji.

Že 1. paragraf tega ukaza zdi se mi pretrd. Glasi se:

(bere: — liest:)

„Da se kolikor moči hitro zatare svinjska kuga (svinjska kužna bolezen), pobiti je treba na svinjski kugi obolele, potem svinjske kuge sumne, naposled tiste svinje, ki so z obolelimi ali sumnimi svinjami nastanjene v istem suhotovanju ali isti staji, ali občujejo na istem pašniku in so zategadelj sumne nalezbe.

Prav tako je ravnati tudi s tistimi gonjami in tistimi prenosilci (transporti) svinj po železnicah, na ladijah in na vozovih, med katerimi se je potisnila svinjska kuga.“

Naravnost drakonski določbi pa sta v zadnjem odstavku § 5. in v § 6.

Odstavek C. § 5. se glasi:

(bere: — liest:)

„Kedar nastane kuga najprej pri svinji, katere se je pred manj nego 40 dnevi (v trgovinskem prometu ali v zabeležnem postopanju) uvela iz ozemlja, kjer ta ukaz nima veljave in se ne dokaže, da se je ta svinja okužila še-le po uvozu, ali kedar se pri svinji, uvedeni v istem času, po zakolu na podstavi izida razparanja dokaže, da je morala žival že v času, ko se je uvela, biti okužena s to boleznijo.“

Vsled te določbe trpé posebno revnejši posestniki jako občutno.

Recimo kmet kupi svinjo, ki pa mu pred 40 dnevi pogine. Za to dobi povračilo v visokosti doseženega izkupila, odbivši vse stroške, ki so nastali po uradnem opravljanju oblastev.

Kaj pa more revež za to, da je bila žival okužena? Takozvani čas inkubacije traja do šest tednov in še večak takoj ne zasledi bolezni. To je naravnost neusmiljeno. In ni čudno, če ljudje obupujejo ali se celo s silo ustavljajo, ko mu bijejo živali.

Ravnatako trd je tudi § 6., ki določuje, da se, če je bila med pobitimi svinjami v zadnjih 40 dneh tudi samo ena svinja, ki se je zoperprepoved uvela iz ozemlja, kjer ta ukaz nima veljave, tistemu, ki je kriv ali sokriv, da se je zoper prepoved uvela, za te pobite svinje sploh ne dá odškodnina.

S tem vprašanjem se je bavila tudi poslanska zbornica. Dne 15. marca t. l. je skoraj soglasno ali vsaj brez vsacega ugovora sklenila resolucijo, da naj vis. osrednja vlada z ozirom na slabe posledice sedaj veljavne ces. naredbe z dne 21. septembra 1899. takoj stopi v dogovor z ogersko vlado in gledé na določbe za živinski promet sklene novo, tostranskim živinorejcem ugodnejšo pogodbo. S tem je poslanska zbornica pokazala, da se nikakor ne strinja z pogodbo v celoti.

Razni govorniki so naštevali škodljive posledice te nagodbe za naše dežele. Samo na Nižje-Avstrijskem so v tem kratkem času pobili 2500 prašičev.

Naglašali so, koliko trpi naša živinoreja. Tako je celo Rusija zaprla uvoz prašičev iz Avstrije. Bavarska meja je naši živini zaprta, Nemčija strogo pazi na uvoz živine, in celo razstava avstrijske živine na pariški razstavi je prepovedana.

Ali bode imelo kaj uspeha? Nagodba je začasna, državni zbor je še ni odobril, in vlada je prisiljena, da vsaj v tem oziru zboljša dotične dogovore.

Sedanja vlada te nagodbe ni sklenila, torej ima bolj proste roke. Ogri seveda preté!

Že 14. in 19. marca t. l. je ogerski poljedelski minister dr. Ig. Darányi v zbornici izjavil, da s temi določili gledé živinskega prometa stoji ali pade vsa nagodba. No, to nas naj ne straši. Mi in Ogri dobro vemo, da so oni navezani na avstrijske trge s svojimi poljskimi pridelki. Ako Ogri zgubé v Avstriji živinski trg, bila bi to zanje katastrofa. Vse živine prodajo Ogri v Avstriji na leto za okoli 200 milijonov Kron in sicer volov 90 % in prašičev 88 %.

Kam naj gredó s svojo živino?

Ogri imajo pravico, da branijo svoje koristi, a mi imamo dolžnost, da zabranimo škodo.

Zato je umesten poziv na vis. c. kr. osrednjo vlado, da dožene take dogovore gledé živinskega prometa, ki se strinjajo z dejanskimi razmerami.

V formalnem oziru predlagam, da se predlog izroči upravnemu odseku.

Deželni glavar:

Gospodje, ki pritrjujejo nasvetu, da se samostalni predlog gospoda poslanca dr. Žitnika izroči upravnemu odseku, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

9. Ustna poročila finančnega odseka o prošnjah:

a) delavskega stavbnega društva v Zagorji ob Savi za podporo.

9. Mündliche Berichte des Finanzansschusses über Petitionen:

a) des Arbeiter-Bauvereines in Sagor a. d. Save um Subvention.

Poročevalec Povše:

V Zagorji ob Savi, kjer se nahaja premogokop, zbralo se je nekaj delavcev ondotnega premogokopa v posebno društvo z namenom, da se zgradijo male

delavske hišice. To društvo se je obrnilo do deželnega zbora s prošnjo, da bi jih blagovolil podpirati v njih težavnem vzvišenem namenu, ki obstoji v tem, oskrbovati delavske družine z bolj zdravimi stanovanji ter jim preskrbeti tekom let tudi stalne domove. Oni navajajo, da je povod bil ustanovitvi tega prepotrebnege društva posebno vzrok, da je pomanjkanje hiš in stanovanj v Zagorji in okolici za delavce premogokopa sploh jako občutljivo, tako, da v nekaterih malih hišah stanuje po 25 do 30 delavskih družin in da se pogostoma tudi porajajo marsikateri nalezljive bolezni. Da pridejo temu v okom, združili so se in nabrali precej milodarov, tako, da so zamogli lansko jesen kupiti za 3200 gld. sveta v obsegu 3580 kvadratnih sežnjev v lepi legi v zagorski ravnini, tako da imajo sedaj prvi pogoj za izvršenje namena, namreč lepo stavbišče v lasti, za katero so tudi že izplačali svoto 2300 gld. Namenjeni so spomladi pričeti z gradnjo teh hišic. Pripravljeno imajo že apno, katero so sami žgali, dalje imajo svoj kamenolom, v katerem hočejo deležniki tega društva sami lomiti kamenje, potem so si oskrbeli tudi opekarno ter imajo nabranega denarja 5000 K, s katerimi hočejo pričeti zgradbo hišic, ko bo nastopilo ugodno vreme. Društvo ima kot svojo podlago, da vplača vsak vstopnino 1 gld., da vzame vsaj en delež po 10 K, in drug denar pa, kar ga milodari ne dajo, najemajo pri raznih kreditnih zavodih v svrhu gradnje hišic. Delavec, kateremu se hiša zgradi, mora imeti vplačanih vsaj 10 % dotične potrebščine za zgrajenje hišice in ker so to male hišice, ki stanejo od 1000 do 1800 gld., mora vsak imeti vplačanih 100 do 180 gld. Potem izplačuje skozi 20 let na mesec obresti kakor tudi dotično amortizacijsko svoto, tako da po preteku 20 let postane lastnik dotične hišice, ki ima navadno tudi 50 do 100 kvadratnih sežnjev vrta. Priznati se mora, da je pospeševanje zgradbe delavskih hiš eminentne važnosti in jaz moram reči, da je gotovo tu iskati prava sredstva, da si s takim grajenjem delavskih hiš opomorejo delujoči stanovi, da sčasoma postanejo lastniki lastnih domov. In prevelike važnosti bi bilo za delavce, ako bi na starost imeli poleg provizije 8 gld. na mesec tudi svoje lastne domove, v katerih bi zamogli stanovati. V kolikor sem poučen, je množina vplačila vsak mesec primeroma ne veliko višja od stroškov, ki jih ima delavec za plačevanje stanarine v tuji hiši, in morda na mesec mesto 5 do 6 gld. plača samo 8—8½ gld in s tem v teku 20 let ob enem odplača hišico. Finančni odsek je uvaževal važnost tega momenta in uvaževal tudi drug moment, da se skoz to najbolj more doseči, da ostanejo delavci na lastni zemlji in na lastnem domu, da ne zapuščajo kraja, v katerem so si zgradili hišo in da se s tem zagotovi tudi stalnost v delavskih krogih ter je vsled tega sklenil predlagati visokemu zboru sledeče:

„Deželni zbor skleni:

Delavskemu stavbnemu društvu v Zagorju ob Savi dovoljuje se podpora 300 K iz deželnega zaklada.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje je prošnja:

b) podpornega društva za slušatelje na c. kr. visoki šoli za poljedelstvo na Dunaji za podporo;

b) des Unterstützungvereines für Hörer an der k. k. Hochschule für Bodencultur in Wien um Subvention;

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Podporno društvo za slušatelje na c. kr. visoki šoli za poljedelstvo obrnilo se je tudi letos do visokega zbora s prošnjo, v kateri navajajo, da so za časa 26letnega obstanka tega društva izdali za podpore okrog 37.774 gld. in da od te svote odpadeta na zadnjih 10 let skoro $\frac{2}{3}$ namreč 24.525 gld.

Lansko leto so dali podpor 3459 gld. proti 2816 gld. v predpreteklem letu. Od 285 tamošnjih slušateljev je 107 takih, ki so podpore potrebni. V prošnji se dalje navaja, da izkušnje učé, da so učenci te šole večinoma takih starišev, ki niso zelo premožni in da je to, kar se uče važno, ker se s tem osebje dobi ne samo za poljedelstvo in gospodarstvo, ampak tudi za kulturne tehnike. Ker obresti od glavnice 32.100 gld. komaj zadostujejo, da se ustrezne tretjini prošenj, so seveda popolnoma navezani na dobrohotnost raznih zastopov in z ozirom na to se obračajo do visokega zbora, naj bi to uvidevši tudi za letos društvu dovolil nekoliko podpore. Finančni odsek je pripoznal, da je prošnja utemeljena in z ozirom na to misli, naj bi se društvu tudi letos dovolilo toliko podpore kakor lansko leto. Torej navetujem v imenu finančnega odseka:

„Deželni zbor skleni:

Podpornemu dijaškemu društvu na c. kr. visoki šoli za poljedelstvo na Dunaju se podeli iz deželno-kulturnega zaklada podpora 60 K.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje imamo prošnja:

c) pomočnega uradnika Avgusta Jaka za podporo.

c) des. Anstaltsbeamten August Jak um Unterstützung.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Avgust Jak, pomožni uradnik pri bivši zemljiško odvezi, se je obrnil do visokega zbora s prošnjo, da bi se mu dalo nekoliko podpore. On je dobil v 5. seji dne 13. januarja 1896. miloščino letnih 300 gld., s katerimi ima preživeti ne samo sebe, ampak tudi ženo in hčer. Da je to jako težko življenje za tri osebe, o tem ni treba besed izgubljeni, ker je to itak vsakemu znano. Jak je bil koncem 1898. leta jako zelo bolan in kakor prošnja pravi, ni mislil, da mu bo letos sploh mogoče obrniti se do visokega zbora s to prošnjo. Mož je star 82 let. Finančni odsek je izprevidel, da je podpora v resnici potrebna in nasvetuje, da bi se mu dalo nekoliko iz deželne posojilne zaklade, ker je ta naslednik zemeljske odvezne zaklade in z ozirom na, to nasvetuje:

„Deželni zbor skleni:

Avgustu Jak-u, bivšemu pomožnemu uradniku pri c. kr. zemljiško-odvezni deželni komisiji, se podeli iz posojilne zaklade izredna miloščina 60 K.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Točka:

10. Ustno poročilo finančnega odseka o načrtu zakona glede vvedbe doneska od zapuščin za bolnične namene dežele Kranjske (k prilogi 33.).

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Gesetzentwurf, betreffend die Einführung eines Beitrages von den Verlassenschaften für Spitalszwecke des Landes Krain (zur Beilage 33.).

odpade vsled naznanila gospoda načelnika finančnega odseka in torej pride na vrsto točka:

11. Ustno poročilo upravnega odseka o uvrstitvi okrajne ceste Lienfeld-Brod in Osilniške okrajne ceste v cestnem okraju

Kočevskem med deželne ceste z dotičnim načrtom zakona (k prilogi 38.).

11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Gottschee gelegenen Lienfeld-Broder- und der Osilniitzer Bezirksstraße in die Kategorie der Landesstraßen unter Anschluss des einschlägigen Gesetzentwurfes (zur Beilage 38.).

Poročevalec dr. Tavčar:

Iz kočevskega cestnega okraja se čuje že dolgo časa prošnja, da bi se dve okrajni cesti uvrstili med deželne ceste. Gre, se kakor rečeno, za dve okrajni cesti in sicer je prva tista, ki se pri Kočevski vasi (Lienfeld) od dež. ceste Kočevje-Črnomelj odklopi ter vodi potem do Kolpe pri Brodu. Ta okrajna cesta je prilično nekaj čez 24 km dolga. Druga, to je tista cesta, ki vodi od mostu čez Kolpo pri Gašparcih do mostu čez Čubranko pri Zamostu, je še krajša, namreč je dolga le nekaj čez 9 km. Torej gledé teh dveh cestnih prog se čujejo že skoro 10 let prošnje od občin kakor tudi od cestnega odbora, da bi se uvrstile med dež. ceste. To zadevo je sedaj dež. odbor v roke vzel in g. dež. glavar se je sam podal na lice mesta, ter preiskal razmere in prišel do prepričanja, da je ta prošnja utemeljena. Po našem zakoniku se smejo ali se imajo uvrstiti med deželne ceste take cestne proge, ki služijo v pospešitev večjega prometa. In da je to v tem slučaju resnica, naglašá se v poročilu deželnega odbora, kjer se pravi, da ti cesti posredujeta promet med Kranjsko in kraljevino Hrvatsko. In resnica je, da Osilnica in sosedne vasi tičijo v tako pozabljenem kotu, da se lahko reče, da so tisti kraji skoro popolnoma navezani gledé prometa na Hrvatsko stran. Iz hrvatske strani, iz Delnic, dobivajo vse kar za življenje potrebujejo in zategadelj se more reči, da je promet v resnici tak, da zasluži podpore od strani dežele. Torej v tem oziru prošnja popolnoma zakonu ustreza. Potem so pa še drugi nujni momenti, ki govoré za prošnjo. Pred vsem se imamo ozreti na to, da je kočevski cestni okraj jeden najobširnejših na Kranjskem in da ima potrebe, za katere mora prispevati leto za letom velikanske doklade. Ta cestni okraj ima 15.000 gld. dolga, ki ni plačan in za zadnje leto je stiska tako velika postala, da se je morala razpisati 30% cestna priklada. Deželni odbor je to priklado sicer na 28% znižal, a to je še vedno tako visoka priklada, da bi umorila vsak cestni okraj. Razmere v cestnem okraju kočevskem silijo brez dvoma na to, da mu mora dežela priti na pomoč. In ako se omenjeni cesti uvrstite med deželne ceste, bo to nekoliko cestni odbor razbremenilo tako, da je tudi iz tega stališča priporočati, da se prošnji ustreže. Končno pa pride še tretji moment v poštev. Kakor veste, leži Osilnica oziroma dotična krajina, za katero se tukaj v prvi vrsti gre, ob meji hrvatske kraljevine, in znano je, da imajo na hrvatski strani jako uzorno moderno zgrajeno

cesto, ki je izpeljana na ta način, da gre delo na po hrvatski strani potem pa prekorači Kolpo in gre nekaj časa po kranjski potem od Čubranke naprej pa zopet po hrvatski zemlji. Razlika med cestoma hrvatski in kranjski strani je tako velikanska, da je stvar, rekel bi, prav sramotna za deželno Kranjsko. Ako ima hrvatska kraljevina tako vzorno cesto, Kranjska pa tako siromašno stezo, potem je umevno, da so zaradi tega postali Hrvati nezadovoljni. Če se spominjam prav, je ravno David Starčević zaradi te ceste v saboru treskal in vlado opozarjal na ta nedostatek. In govorilo in grozilo se je, da bo Hrvatska, če se na Kranjskem razmere ne izboljšajo, prisiljena ta kos, ki teče po kranjski zemlji na lastni strani napraviti, tako da bo Hrvatska imela celo cesto v rokah. To bi bilo na eni strani na sramoto naši kronovini, ker razlika med kraljevino Hrvatsko in kronovino Kranjsko končno ni tako velika, da bi opravičevala take razmere. Ako bi si Hrvatska zgradila svojo cesto, bi se velik del prometa, ki gre skozi Osilniško občino, od naše kronovine odvrnil in ostal na Hrvatskem, na drugi strani pa prideta tu dva mostova v poštev — in cesta zahteva dva mostova — in ta dva mosta je dosedaj vzdrževal cestni erar hrvatski, če se pa to izpremeni, potem ostaneta mosta — brez mostov Kranjska ne more biti, ker zvezo mora imeti — potem pa bi moral cestni okraj še tista dva mostova vzeti v lastno oskrbo.

Torej to so vzroki, da se upravni odsek popolnoma pridružuje nasvetu deželnega odbora, da naj se ti dve cestni progi sprejmeta v vrsto deželnih cest. Stvar se že dolgo časa vleče in je nujna in bi se bila že davno morala rešiti in da se ne bo še za eno leto zavlekla, kar bi bilo obžalovati gledé na posledice, ki bi nastale na hrvatski strani, je deželni odbor že sedaj predložil visoki zbornici načrt zakona, akoravno še ni dognal tistih poizvedeb, ki so gledé takih slučajev v zakonu predpisane, to se pravi, da deželni odbor še ni vprašal vojaškega in političnega oblastva, kaj ona mislita o teh cestah in ali sta zadovoljna, da bi se iste uvrstile med deželne ceste. Ni pa čisto nobene dvojbe, da bosta tudi vojaška in politična oblast zadovoljni če se cesti uvrstita med deželne ceste ter se iz dveh slabih napravita dve dobri cesti. In ker torej od teh oblastev ni pričakovati upora, zategadelj stavlja deželni odbor nasvet, da se takoj danes vzprejme dotični zakon, da se ceste uvrstita med deželne ceste, da se pa deželni odbor pooblasti izprositi zakonskemu načrtu Najvišje potrjenje, to pa šele tedaj, ko se bo pri omenjenih oblastvih, ki imajo tukaj tudi neko besedo izpregovoriti, izposlovalo dotično mnenje. Upravni odsek se, kakor rečeno, temu predlogu pridružuje, predno pa prečitam njegov nasvet, prosim, da se o načrtu zakona, kakor ga je predložil deželni odbor v prilogi 38., popravijo sledeče tiskovne pomote:

V uvodu nemškega teksta je beseda „verordnen“ spremeniti v „anzuordnen“.

V slovenskem tekstu § 1. je na koncu prvega odstavka pika spremeniti v dvopičje.

V drugem odstavku je prva beseda „Okoli“ pisati z malo črko „okoli“.

V tretjem odstavku je prva beseda „Okoli“ pisati z malo začetno črko „okoli“.

V nemškem tekstu § 1., v drugem odstavku je beseda „Das“ pisati z malo začetno črko „das“, na koncu tega odstavka je pika spremeniti v nadpičje.

V drugem odstavku je prva beseda „Das“ pisati z malo začetno črko „das“.

V slovenskem tekstu § 2. v prvi vrsti je beseda „prevzameta“ spremeniti v „prevzameti“.

V nemškem tekstu § 2. v drugi vrsti je po besedi „Monate“, in v četrti vrsti po besedi „geredet“ vriniti vejica.

Po teh opazkah predlagam v imenu upravnega odseka:

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Priloženemu načrtu zakona se pritrди.

Dem anruhenden Gesetzentwurf wird die Zustimmung ertheilt.

2. Deželnemu odboru se naroča, da načrtu zakona izposluje Najvišje potrjenje.

Der Landesausschuss wird beauftragt, dem Gesetzentwurf die Allerhöchste Sanction zu erwirken.

3. Deželnemu odboru se naroča, da, predno načrt zakona predloži v Najvišjo sankcijo, stopi v tej reči v dogovor s političnim in vojaškim oblastvom.“

Prosim, da se preide v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Otvarjam splošno razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospoda poročevalca, da prečita §. 1.

Poročevalec dr. Tavčar:

(bere: — liest:)

„§ 1. Na podstavi §§ 2. in 22. zakona z dné 28. julija 1889. l., dež. zak. št. 17, se uvrstita med deželne ceste sledeči v zakonu o uvrstitvi cest z dné 2. aprila 1866. l., dež. zak. št. 6, pod točko 64. in 65. navedeni okrajni cesti:

1. okoli 24.5 km dolgi kos ceste Kočevje-Brod, ki se odcepi v Lienfeldu od deželne ceste Kočevje-Črnomelj, do Kolpe pri Brodu.

2. okoli 9.45 km dolga Osilniška cesta od mosta čez Kolpo pri Gašparcih do mosta čez Čubranko pri Zamostu.

§ 1. Auf Grund der §§ 2 und 22 des Gesetzes vom 28. Juli 1889, L. G. Bl. Nr. 17, werden folgende, im Straßencategorisirungsgesetze vom 2. April 1866,

Z. G. Bl. Nr. 6, unter Post 64 und 65 vorkommende Bezirksstraßen in die Kategorie der Landesstraßen eingereiht:

1. das in Lienfeld von der Gottschee-Tschernember Landesstraße abzweigende, circa 24·5 km lange Fragment der Gottschee-Broder Straße bis zur Kulpa bei Brod;

2. die circa 9·44 km lange Ofjüniger Straße von der Kulpa-Brücke bei Gasparci bis zur Tschubranka-Brücke bei Zamošt."

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 2. Gori navedeni deželni cesti se prevzamei v oskrbo kranjskega deželnega odbora v jednom mesecu, ki se šteje od dneva, ko se razglasi ta zakon v deželnem zakoniku za vojvodino Kranjsko.

§ 2. Die vorstehend bezeichneten Landesstraßen werden binnen einem Monate, vom Tage der erfolgten Kundmachung dieses Gesetzes im Landesgesetzblatte für das Herzogthum Krain gerechnet, in die Verwaltung des krainischen Landesauschusses übernommen."

(Obvelja. — Angenommen.)

„§ 3. Okrajni cestni odbor Kočevski je dolžan, izročiti s tem zakonom uvrščeni cesti kranjskemu deželnemu odboru v dobrem, za okrajne ceste predpisanem stanu, drugače je ta upravičen, da ju dá popraviti temu zahtevanju primerno ob stroških skladovnega okraja.

§ 3. Der Bezirksstraßenauschuss in Gottschee ist verpflichtet, die mit diesem Gesetze kategorisirten Straßen dem krainischen Landesauschusse in einem guten, für die Bezirksstraßen vorgeschriebenen Zustande zu übergeben, widrigens letzterer berechtigt ist, sie auf Kosten des Concurrenzbezirktes dieser Anforderung entsprechend herstellen zu lassen."

(Obvelja. — Angenommen.)

„§ 4. Mojemu ministru za notranje stvari je naročeno, izvršiti ta zakon.

§ 4. Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes wird Mein Minister des Innern beauftragt."

(Obvelja. — Angenommen.)

„Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem tako:

Ueber Antrag des Landtages Meines Herzogthumes Krain finde Ich anzuordnen, wie folgt:"

(Obvelja. — Angenommen.)

„Z a k o n z dné . . . . .“
veljaven za vojvodino Kranjsko, o uvrstitvi okrajne ceste Lienfeld-Brod in Osilniške okrajne ceste v cestnem okraju Kočevskem med deželne ceste.

G e s e t z v o m . . . . .“
wirksam für das Herzogthum Krain, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Gottschee gelegenen Lienfeld-Broder- und der Ofjüniger Bezirksstraße in die Kategorie der Landesstraßen."

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar :

Gospod poročevalec predlaga tretje branje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo načrtu zakona v celoti, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Načrt zakona je v celoti sprejet in s tem je sprejet tudi prvi odsekov predlog

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo drugemu predlogu, v katerem se deželnemu odboru naroča, da izposluje načrtanemu zakonu Najvišje potrjenje, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto

Sedaj prosim še glasovati o tretjem predlogu, da stopi poprej še deželni odbor v dogovor z vojaško oblastjo.

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec dr. Tavčar:

S to stvarjo je rešena cela vrsta prošenj, ki so se vložile pri deželnem odboru in ki so tudi v poročilu navedene. Ampak neka prošnja je vmes, katere posebej omeniti, to je namreč prošnja osilniških občanov, ki želé, da bi se sedaj, če se uvrsté omenjene ceste med deželne ceste, torej ko bo boljša komunikacija ustvarjena, dovolila poštna zveza med Brodom in Osilnico. Če se uvrsté dotične proge med deželne ceste, bo stvar bistveno izpremenjena in želei bi bilo, da se prošnjikom ta želja izpolni, zategadelj je upravni odsek mnenja, da naj deželni odbor potem, ko bo zakon sankcioniran, o tem obvesti pošno ravnateljstvo v Trstu ter temu ob enem priporoči to prošnjo gledé poštne zveze med Brodom in Osilnico.

Predlog upravnega odseka se glasi:

„Deželnemu odboru se naroča, da, kadar načrt zakona zadobi Najvišje potrjenje, prošnjo županstva Osilnica za pošno zvezo Osilnica-Brod ob Kolpi priporočilno izroči c. kr. poštnemu ravnateljstvu v Trstu.“

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

12. Ustna poročila upravnega odseka o prošnjah:

- a) županstva občine Selce, Železniki in Sorica za napravo ceste od Podrošta do Petrovega brda;
- b) županstva občine Sorica za cestno zvezo Podrošt-Petrovo brdo.

12. Mündliche Berichte des Verwaltungsausschusses über Petitionen:

- a) der Gemeindeämter Selzach, Eisnern und Zarz um Herstellung einer Straßenverbindung zwischen Podrošt und Petrovobrdo;
- b) des Gemeindeamtes Zarz um Herstellung der Straßenverbindung Podrošt-Petrovobrdo.

Poročevalec Šubic:

Poročati mi je o prošnji županstev občin Selce, Železniki in Sorice za napravo ceste od Podrošta do Petrovegabrda. Enaka, ali sorodna je tudi prošnja župana in zastopnikov prebivalcev vasij: Spodnja in Zgornja Sorica, Spodnje in Zgornje Danje, Zabrdo, Ravne in Torka. Zato bi prosil, da smem o teh dveh prošnjah, ki sta obe na dnevnem redu, zajedno poročati.

(Se pritrjuje. — Zustimmung.)

Zadeva, o kateri govorita obe prošnji, je visoki zbornici bolj ali manj znana. Na Primorskem se dela s pomočjo državne podpore že več let nova cesta po baški dolini, ki zadene ob Kranjsko mejo in naša naloga bode sedaj, da oni del te proge, ki odpade na Kranjsko deželo, izvršimo in tako napravimo novo zvezo med Primorsko in Kranjsko. Ta nova zveza ima po mojem mnenju trojni veliki pomen. Velikega pomena je za dotične kraje, katerim se odpre promet na Primorsko in sicer v prvi vrsti že Železnike; to je trg, ki je nekdanj slovel po svoji industriji, a danes je popolnoma na tleh in njegove razmere so tako žalostne, da jih je skoro nemogoče z besedo popisati. Nadalje bi bila cestna zveza važna za Škofjo Loko, pri kateri bi se cesta zopet združila z onimi, ki vodijo po Savskem polju. Tudi v Škofji Loki so razmere tužne in mesto nima vkljub svoji lepi legi nobenega prometa in zaslužka, tako da bi bilo le železi, da se mu odpró z novo zvezo s sosednjo kronovino novi viri dohodkov in blagostanja. Nameravana cesta ima tudi velik pomen za deželo, ker bi jo vezala z drugo kronovino nova, kratka, a zelo ugodna pot. Končno je temeljnega pomena nova proga tudi za državo in v stratežičnem oziru je gotovo važno, da ima vojna uprava na razpolaganje to zvezo, ki se na goriški strani bliža svojemu dovršenju.

Proga je kratka, le štiri do pet kilometrov dolga, vendar pa bo povzročila mnogo troškov, ker bi bilo več umetnih zgradb potreba. In ker je vojna uprava, tedaj država, v prvi vrsti interesirana, da se proga izvrši, zato je bil upravni odsek mnenja, da je najprej treba pozdraviti in vprašati državno upravo, v kakem obsegu in oziru je ona voljna prispevati k dovršitvi te ceste.

Druga prošnja, ki je na dnevnem redu in ima za predmet isto cesto, se pa spušča bolj v detajle. Dotične vasi prosijo, da bi proga tekla skozi njihove kraje. Predno pa ni projekta pred nami, je ta prošnja prezgodnja in zato mi ni treba o njej še bolj podrobno govoriti. Upravni odsek je mnenja, da je treba najprej v dotiko stopiti z državno upravo in dognati, koliko bi država prispevala za cesto. Potem pa naj bi se poslal deželni inženir na mesto, da stvar prouči, ter deželnemu odboru stavi svoje predloge, na katerih podlagi bi deželni odbor potem stopil pred deželni zbor s primernimi nasveti. Predlog upravnega odseka se torej tako-le glasi:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da čim preje prouči vprašanje o gradnji ceste Podrošt-Petrovobrdo na Primorski meji, in da se obrne do državne uprave gledé njenega prispevka k tej cesti; po dovršenih tehničnih in financijelnih poizvedbah naj stavi v prihodnjem zasedanju svoje predloge deželnemu zboru.“

Deželni glavar:

Gospod poslanec kanonik Kalan ima besedo.

Poslanec Kalan:

Na besede gospoda poročevalca mi je le še toliko omeniti, da se mi zdi važen posebno tudi ta moment, da bo ta cesta, ako se v kratkem času zgradi bohinjska železnica, ki gré skozi Bačo po Predoru, najkrajša zveza s Primorjem in Trstom. Ako hočemo dotične naše kraje, ki so sedaj zapuščeni, kakemu centru pridružiti, je naša dolžnost, da jim preskrbimo prometno sredstvo. In zaradi tega priporočam, da bi deželni odbor res v tem oziru kmalu kaj ukrenil. To sem hotel omeniti gledé prve prošnje.

Gledé druge prošnje, o kateri je gospod poročevalec rekel, da je prezgodnja, ker se spušča v detail, bi bil pa jaz mnenja, da je ravno tako umestno, da se tudi o njej razpravlja zaradi tega, da deželni odbor naroči dotičnemu inženirju, naj tudi precej skuša dognati, po kateri strani se pa ta zveza izvrši, ali po močvirnem pa bolj ravnem kraju, vsled česar bi bile sorške vasi od zveze bolj oddaljene, ali pa na bolj trdih tleh, s čimur bi bilo pridobljeno, da bodo te vasi nekako bližje zvezane z glavno progo. V tem oziru priporočam predlog, katerega je priporočal gospod poročevalec v imenu upravnega odseka.

Deželni glavar :

Želi še kdo besede ?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljná točka je prošnja:

c) županstva občine Št. Jur pri Kranju za uravnavo vode Kokre ;

c) des Gemeindeamtes St. Georgen bei Krainburg um Regulierung der Kanfer.

Poročevalec Šubic :

Nekateri posestniki iz vasij Tupaliče, Hotemaže in Visoko prosijo, da bi deželni odbor reguliral oni del vode Kokre, ki leži v teh vaseh. Pravijo, da Kokra vedno bolj trga bregove, da je že prišla v tupališko ozemlje in na hotemaške travnike in njive, kjer jako pogubonosno deluje. Poleg tega, da je svet v nevarnosti, so pa tudi nekateri mlini — v prošnji so imenoma navedeni — skoro na tem, da jih bo Kokra izpodjedla in odnesla. Vsled tega se obračajo prosilci na deželni zbor, da bi jim pomagal in odposlal inženirja, ki bi vprašanje proučil in stavil deželnemu odboru primerni predlog. Županstvo potrjuje, da je prošnja utemeljena in jo toplo priporoča. Tudi upravni odsek je teh nazorov, da se je ozirati na prošnjo teh posestnikov, oziroma županstva, in predlaga:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da prouči vprašanje o regulaciji Kokre v vaseh Tupaliče, Hotemaže in Visoko, ter stavi svojedobno svoje predloge deželnemu zboru.“

Deželni glavar :

Gospod poslanec kanonik Kalan ima besedo.

Poslanec Kalan.

Jaz sem si stvar, katero zadeva prošnja, ogledal na lici mesta in se prepričal, da je jako nujna, ker ako pride kaka povodenj, bo ta napravila stvar brezpredmetno, ker so tisti mlini, za katere se gre in dotična zemlja do tistih časov lahko že poplavljeni. Zato se sicer strinjam s predlogom gospoda poročevalca, ki ga je stavil v imenu upravnega odseka, da se prošnja izroči deželnemu odboru, da o njej poroča, samo to bi si usojal predlagati, da se beseda „svojedobno“ izpremeni v „kakor hitro mogoče“.

Deželni glavar:

Ali se gospod poročevalec strinja s tem predlogom ?

Poročevalec Šubic :

Se strinjam.

Deželni glavar.

Ker se gospod poročevalec strinja s tem, da se beseda „svojedobno“ spremeni v „kakor hitro mogoče“, imamo torej glasovati samo o predlogu upravnega odseka z omenjeno spremembo.

Prosim gospode poslance, ki pritrjujejo temu predlogu, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje imamo prošnjo:

d) županstva občine Št. Jur pri Kranju za uvrstitev občinske ceste Visoko-Predoslje med okrajne ceste.

c) des Gemeindeamtes St. Georgen bei Krainburg um Einreihung der Gemeindefraße Waijach-Predafel unter die Bezirksstraßen.

Poročevalec Šubic.

Županstvo v Št. Jurju pri Kranju je vložilo prošnjo, da bi se uvrstila občinska cesta iz Visokega čez Suho v Predoslje med okrajne ceste. To svojo prošnjo podpira nekako tako, da se na tej progi nahaja most, ki je sedaj v popolnoma dobrem stanju, ampak nekega lepega dne utegne Kokra narasti in morebiti most odnesti; če ga pa odnese, ni denarja za nov most in ljudje bi morali potem daleč hoditi, preden bi prišli z jednega brega do drugega.

Drugih momentov prosilci ne naštevajo in vsled tega je upravni odsek mnenja, da prošnje, ki je tako površno utemeljena, ni mogoče priporočati, četudi je morebiti v bistvu opravičena. Odsek marveč predlaga:

„Visoki zbor skleni:

Prošnji županstva Šent Jurij pri Kranju za uvrstitev ceste z Visokega čez Suho v Predoslje se zaradi pomanjkljivega utemeljevanja ne ugodi.“

Deželni glavar :

Želi še kdo besede ?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje imamo prošnjo:

- e) županstva občine Št. Jur za uvrstitev občinske ceste Hotemaže-Olševk-Trata med okrajne ceste.
- e) des Gemeindeamtes St. Georgen bei Krainburg um Einreihung der Gemeindefrasse Hotemasch = Olševk = Trata unter die Bezirksstraßen.

Poročevalec Šubic.

Isto županstvo je vložilo tri prošnje, ki se bolj ali manj enako glasé in se tičejo istega predmeta. Meni je nerazumljivo, da ste dve prošnji celo z istega dne datirani. No, najbrže se je vrinila kaka pomota. Faktum je, da imamo tri prošnje istega županstva, ki se tičejo vse istega predmeta in sicer prosijo, da bi se občinska pot, ki gre od Hotemaž črez Olševk na Trato uvrstila med okrajne ceste. To prošnjo utemeljuje s tem, da imajo jako malo okrajnih cest, in da so troški za mnogoštevilne občinske ceste vsestransko jako veliki in za občine neznosni. Upravni odsek je prošnjo podrobno proučil in je izprevidel, da je v glavnih potezah utemeljena; zato predlaga:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da prouči vprašanje o uvrstitvi v prošnji navedenih občinskih cest med okrajne ceste in o tej zadevi svojedobno poroča.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Z ozirom na to, da je razprava o „občilih po navadi daljša in je ura že pozna, sem mnenja, da se

zadnja točka za danes odstavi od dnevnega reda, s čemer bo gotovo vsem gospodom ustrezno, ki mislijo v tej zadevi govoriti.

Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Torej pride ta stvar kot prva točka na dnevni red prihodnje seje.

Prihodnja seja bo v torek.

Der Herr Abgeordnete Graf Barbo hat das Wort.

Abgeordneter Graf Barbo:

Zu Anbetracht dessen, dass Montag sowohl der Verwaltungs- als der Finanzausschuss tagen soll und dass beide mehrere wichtige Gegenstände auf der Tagesordnung haben, beantrage ich, dass die nächste Sitzung nicht Dienstag, sondern erst Mittwoch stattfindet, damit den Ausschüssen Gelegenheit geboten werde, Montag und Dienstag Sitzungen zu halten.

Deželni glavar:

Predlog je torej, da naj bi bila prihodnja seja v sredo. Nekateri gospodje so za torek, nekateri pa za sredo. Po deželnem redu pripada pravica dan seje določati le deželnemu glavarju; ker pa želim želji večine visoke zbornice ustreči prosim glasovati o predlogu gospoda poslanca grofa Barbo.

Gospodje poslanci, ki so za to, da bo seja v sredo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in torej bo prihodnja seja v sredo 11. t. m. ob 10. uri dopoldne.

Naznanjam še, da ima upravni odsek sejo v ponedeljek ob pol četrti uri popoldne.

Finančni odsek ima sejo v torek 9. t. m. ob 10. uri dopoludne in pa takoj sedaj po javni seji.

Razun zadnje točke današnjega dnevnega reda pridejo na dnevni red še sledeče točke:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Sklepam sejo.

Konec seje ob 1. uri 30 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 1 Uhr 30 Minuten Nachmittag.